

Адыгэ макь

Голос
адыга

№ 237 (20750)

2014-рэ илээс

МЭФЭКУ

ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 11

кышгэжыагуу кыдэжы
кышгэжыагуу кыдэжы
кышгэжыагуу кыдэжы
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм зичэ-зыу зэхэсыгъоу тыгъэгъазэм и 10-м илагъэм хэлэжыагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, федеральнэ инспектор шъхалэу Лылуужу Адам, АР-м и Апшэрэ Хыкум итхьаматэу Трахьо Аслан, прокурор шъхалэу Василий Пословскэр, Премьер-министрэм игуадзэу Наталья Широковар, нэмыкхэр.

Депутатхэм аухэсыгъэ по-весткэм атегушылэнхэу лфыгъо 27-рэ хэтыгъ. Анахыбэу ахэр зытегушылэгъэхэр хэбзэгъу-цугъэу «Адыгэ Республикэм 2015-рэ илээсымкӀэ ыкӀи 2016

нистерствэ кы-зэритыркӀэ, социальнэ програм-мэхэм, анахыу гъэсэныгъэм, псауныгъэр кыуухы-

лофыгъуабэхэм ащытегушылэгъэх

— 2017-рэ илээсхэмкӀэ ирес-публикэ бюджет» зыфилорэм иятӀонэрэ еджэгъу ары. ЗерагъэнафагъэмкӀэ, 2015-рэ илээ-сым республикэ бюджетым фэдэу кыхыаштыр сомэ миллиард 12-рэ миллион 365-рэ мэхъу, лъэныкъо зэфэшхьаф-хэм апэлуагъэхыаштыр сомэ миллиард 13,3-м ехъу. Бюджетым дефицитэу илэщтыр сомэ миллиардым ехъуш. Мы илээ-сым ибюджет егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр сомэ миллион 700 фэдизкӀэ нахыб. Бюджетыр депутатхэм зэдырагъаштэу аухэсыгъ.

— Республикэм ифинанс до-кумент шъхалэ тштэным ыпӀкӀэ лфышхо тшагъэ, предложениеу, еплӀыкӀэу шылэхэр зӀкӀэ кыдэ-тлытагъэх, — кылуагъ АР-м и Парламент и Тхьаматэ игуа-дзэу лӀащ Мухьамэд.

Зэхэсыгъом кызырэщалау-гъэмкӀэ, Федеральнэ гупчэм кыкӀырэ ахыщэ лӀпылэгъур нахь макӀэ зэрэхъугъэм ыкӀи соци-альнэ фӀэо-фашӀэхэм апэлуагъэ-хыашт мылӀкум зэрэхъуагъэм кӀахыкӀыкӀэ, мыщ фэдэ дефицит республикэ бюджетым илэ хъугъэ.

АР-м финансхэмкӀэ и Ми-

мэгъэным, нэмыкӀэхэм апэлуа-гъэхэрэ ахыщэм илээс кӀэс хэхъо, ащ дакӀоу бюджетым игъэцӀкӀэн нахь кыны мэхъу, ау социальнэ пшъэрлӀхэр зӀкӀэ республикэм шыгъэцӀкӀа-гъэхэ хъуштых. Бюджетым еп-хыгъэу лф зышлэхэрэм ялэ-жыапкӀэ кӀалэтын гухэлъ шыл, джаш фэдэу унэгъо ныбжыкӀ-лэхэм псӀӀӀлэхэр ягъэгъоты-гъэным илофыгъуи мыщ кы-дыхэлъытагъ.

Бюджет-финанс ыкӀи хэбзэ-лахь политикэмкӀэ комитетым ипаштэу Мырзэ ДжанбӀч кызы-рилуагъэмкӀэ, апэрэ еджэгъум аштагъэм иятӀонэрэ еджэгъу зыфагъэхьазырзэ, депутатхэм гъэтэрэзыжыны 10 ашыгъ, ахэм апэлуагъэхьан фаер сомэ миллион 63,2-рэ зэрэхъурэр кыхыгъэщыгъ. Финансхэр зэ-римыкӀурэр кыдалъытзэ, мыщ фэдэ гъэтэрэзыжынынхэм ады-рагъэштагъ: Адыгэ Республи-кэм ихэбзэгъуцугъэу «Къэ-ралыгъо социальнэ лӀпылэгъум фэгъэхыгъ» зыфилорэм сомэ миллион, физическэ культурэ-мрэ спортымрэ хэхъоныгъэхэр ашынхэмкӀэ сомэ миллиони 5, Адыгеимрэ Пшызэ шьолпыр-рэ ащыпсӀурэ быслъымэнхэм

я ДиндэлэжыапӀэрэ Мыекъо-пэ Епархиимрэ сомэ милли-он 11 атырагъошагъ.

— УФ-м и Президентэу В. Путиным анахыу ыналэ зыты-ридзэгъэ лъэныкъохэм ащыщ предпринимательствэ цыкӀумрэ гурытымрэ хэхъоныгъэхэр ашын-хэмкӀэ лӀпылэгъу афэхъугъэныр, — кылуагъ Мырзэ ДжанбӀч. — ЗӀкӀэми кыдгурылӀон фае хэхъоныгъэу тшыштыхэр тӀэч нэмыкӀ зэремыпхыгъэхэр.

Бюджет ахыщэр зэримыкӀу-гъэм кыхыкӀыкӀэ зекӀонымкӀэ, спортымкӀэ, экологиимкӀэ ыкӀи чылопсым икӀӀкӀуапӀэхэм ягъэ-федӀнкӀэ комитетым итхьаматэу Брыцу Рэмэзанэ кыхыгъгъэ гъэтэрэзыжынынэу жъэу кӀат-щэрэм, псым ыкӀи чышхьа-шъом язытет уплӀӀкӀугъэным фӀэорышлӀэрэ лабораторие зэгъэ-гъотыгъэным игъэцӀкӀэн депу-татхэм зӀкӀахыагъ.

ЗерагъэнафэрэмкӀэ, респуб-ликэ бюджетым 2016-рэ илээ-сым фэдэу кыхыаштыр сомэ миллиард 12-м нэсыщт, 2017-рэ илээсым сомэ миллиард 12,5-м ехъуш.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.
Сурэтхэр лӀшынэ Аслан тырихыгъэх.

НЕПЭ КЪЫХЭТЫУТЫХЭРЭМ АЩЫЩХЭР:

Я 2-рэ нӀкӀубгъор

Къэбар кӀӀкӀ зэфэшхьафхэр.

Я 3-рэ нӀкӀубгъор

СӀкӀатныгъэ зилӀэхэм афӀлӀэжъэщт хэб-зэгъуцугъэхэр.

Я 4 — 5-рэ нӀкӀубгъохэр

ЗӀлӀашлӀэрэ археологъу Тэу Аслан лӀӀпкӀ шӀӀжыым ехылагъэу ыгъгъоигъэхэм ащыщ-хэр.

Адыгеир кыыхагъэщыгъ

2014-рэ илээсым пыкӀыгъэ мэзибгъум телытагъэу Росста-тым кытыгъгъэ зэфэхьысыжъ-хэр ылапсэу «Агентство де-ловой информации» зыфилорэм ианалитикхэм ашыгъэ рейтинг-ым кызырэигъэлагъорэмкӀэ, Кыблэ федеральнэ шьолпы-рымкӀэ Адыгеим шылӀэжъэрэ врачхэм ящылӀкӀэ-псӀӀкӀэ анахь дэгъоу кыыхахыгъ. Республикэм иврачхэм ягурыт лӀжыапкӀэ сомэ 29602-м нэсыгъ (регионимкӀэ гурыт лӀжыапкӀэ — 20077-рэ).

Мыщ имызакъоу, специалист ныбжыкӀэу поликлиникэхэм лф ащызышлӀэнэу кӀуагъэхэм зэ-тыгъоу сомэ мин 200 зырыз аратыгъ. Арэу щытми, респуб-ликэр джыри врачхэм ащӀкӀэ.

«Непэ Адыгеим врач 400 ищыкӀагъ, кӀулыкӀум шылӀэжъ-рэ специалистхэм янахыбэм

аныбжъ илӀӀэс 50-м кӀехъугъ (процент 44,5-рэ)», — кыыхыгъэ-щыгъ Адыгэ Республикэм пса-уныгъэр кыуухъумэгъэнымкӀэ иминистрэу МэрэтыкӀо Рустем.

Кыблэ федеральнэ шьолпы-рыр зэрэпсаоу пштэмэ, анахь лӀжыапкӀэ ин зилӀэхэр Краснодар краим иврачхэр ары — сомэ 35326-рэ.

Аналитикхэм кызырэхагъэщы-рэмкӀэ, анахь лӀжыапкӀэшхо тикӀӀералыгъо кышызыгъахъэ-хэрэр Ненецкэ автоном шьолпы-рым шылӀэжъэрэ врачхэр ары, ахэм ягурыт лӀжыапкӀэ сомэ 109440-м нэсы.

Кыыхыгъэщыгъэн фае, рейтинг-ыр зэхагъуоу зэхъум, врачхэм ягурыт лӀжыапкӀэ шьолпырым илӀ гурыт лӀжыапкӀэм рагъап-шӀӀщыгъ.

(Тикорр.).

Тигъэзетеджэ лӀаплӀэхэр!

2015-рэ илээсым иапэрэ илӀӀэсныкӀо кӀӀтхэгъу уахътэр макӀо. Урысыем и Почтэ икӀутамэу АР-м шылӀэм кыгъгъэ-уцугъэ кӀӀтхӀапкӀӀэхэр шъугу кӀӀтӀӀӀгъӀкӀыжыкӀы:

52161-рэ индекс зилӀэмкӀэ — сомэ 892-рэ чапыч 62-рэ (гъэзетыр тхьамафэм тфэ кыдӀӀкӀы).

В2161-рэ индекс зилӀэмкӀэ — сомэ 884-рэ чапыч 92-рэ.

52162-рэ индекс зилӀэмкӀэ — сомэ 874-рэ чапыч 50-рэ.

14289-рэ индекс зилӀэмкӀэ — сомэ 260-рэ чапыч 46-рэ (гъэзетыр тхьамафэм зэ, бэрӀскӀшхо мафэм, телепро-граммэр игъусэу кыдӀӀкӀы).

Мыекъуапэ дӀт организациехэм экзепплар **15-м кы-шымыкӀӀэу** кыратхыкӀымэ, зы экзеппларым ыосӀщтыр **сомэ 200**. Ащ редакцием кӀегъатхэх ыкӀи афещӀжы.

«Адыгея-Интерсвязь» зыфилорэ организацием икиоск-хэу Мыекъуапэ дӀтхэм илӀӀэсныкӀо кӀӀтхӀапкӀӀэу ялагъэр — **соми 150-р** — кӀӀӀӀжы. Гъэзетыр кызыщыратхыкӀырэ киоскым ежъ-ежырэу чӀахыжы. Гъэзетэу «Адыгэ ма-кӀэм» иредакцие дӀжъ щыт киоскми **соми 150-кӀӀ** тигъэзет шъушыкӀӀтхэн шъулӀӀӀкӀыш.

Ныбджэгъу лӀаплӀэхэр!
ШъукӀатх лӀӀпкӀ гъэзетым.

Редакциер

Тарихъым епхыгъэ зэнэкъокъу

Урысые тарихъыр, урыс-адыгъэ зэфыщытыклэхэри хэтхэу, студентхэм зэрашлэрэр зыцауплэкълугъэ викторинэ мы мафэхэм Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щыкълуагъ. Мыекъуапэ ыкӀи Шытхалэ яклэлэеджаклохэр ащ хэлэжьагъэх.

Викторинэм къеклоплагъэхэм заккъафэгъзагъ егъэджэн лӀфшлэнымкӀэ проректорэу Людмила Задорожнаям, Шытхалэ икӀэлэ административнэ ипащэ игуадзэу А.Н. Шаповаловым, АР-м гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэкӀэ иминистрэ игуадзэу Къэрэтэбэнэ Махьмудэ, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ институтым народнэ дипломатиемкӀэ и Гупчэ ипащэу Саид Мухаджиевым, жюрим итхьаматэу, гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгъэ республикӀэ институтым ипащэ игуадзэу Пэнэшъу Аскер ыкӀи финанс-экономикэ факультетым истудентэу Эльдар Искандеровым.

Викторинэр уцугъуищэу кӀуагъ. Ащ командитӀу хэлэжьагъ. Апэрэм «Кунацкая» ыцӀагъ, ар

АР-м илӀыкӀоу щытыгъ. ЯтӀонэрэм «Станица» ралуагъ, ар Шытхалэ икӀэлэеджаклохэм якомандыгъ.

Апэрэ уцугъом викторинэм хэлэжьэхэрэм упчӀэ 50-мэ джэуап къаратын фэягъэ ыкӀи тарихъ документхэр къызэхакъынхэу щытыгъ. Ау викторинэм хэлэжьэхэрэм азыныкӀу нылӀп а гъэцӀкӀэныр зыпшӀэ ифагъэр.

ЯтӀонэрэ турым эссе атхынэу щытыгъ. Ащ зэлъашлэрэ тхакӀом игушылэхэр, игупшысэхэр щыбгъэфедэнхэу гъэпсыгъагъэ. Ящэнэрэм нӀбжыкӀлэхэр къэгущылэнхэ, ораторскэ искусствэм зэрэфалэзэхэр къагъэлъэгъон фэягъэ. Викторинэм хэлэжьэхэрэм зы такъыкӀым къыкӀоцӀ Адыгеимрэ Пшызэ шӀолпыррэ язэныбджэ-

гъуныгъэ фэгъэхьыгъэу къа-лотагъ. НӀбжыкӀлэхэм янахыбэм а гъэцӀкӀэныр дэгъу дэдэу апшӀэ ифагъ.

КӀэуххэр командэхэмкӀи, нӀбгырэ пӀпчкӀи шӀхьафэу зэфыхысыжыгъэх. Апэрэ чыплэр Адыгеим икомандэ фэгъэшъошагъ ыкӀи Кубок ратыгъ. Кубокрэ шӀухьафтынрэ къафэгъэшъошагъ ежъ ышӀхьэкӀэ атеклогъэ нӀбжыкӀлэхэми. Апэрэ чыплэр фэгъэшъошагъ Шытхалэ игимназиэ щеджэрэ Эльвира Спасских, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ институтым истудентхэу Анна Ковалева — ятӀонэрэ, Артем Тойлиевым ящэнэрэ чыплэхэр ахыгъэх. Анахь оратор дэгъоу къыхахыгъ Шытхалэ гимназиэ ия 10-рэ «б» класс щеджэрэ Данила Багнюковыр. Викторинэр «Адыгеимрэ Пшызэ шӀолпыррэ нӀбджэгъуныгъэм ыкӀи зэдэпсэуныгъэм ячӀыгъ!» зыфилорэ девизым чӀэтэу кӀуагъэ. Ащ фэдэ лӀфтхьабзэхэм зӀпӀагъэу псэурэ адыгъ ыкӀи урыс лӀэпкӀхэр нахь зегурылӀо хъунхэмкӀэ яшӀуагъэ къэкӀошт.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Сурэтым итыр: викторинэм хэлэжьагъэхэр.

Тизэкъотныгъэ кӀуачӀэ къытхельхьэ

Адыгъэ кӀэлэегъэджэ колледжэу Андырхъое Хъусен ыцӀэ зыхьырым «ТызэрэзэфшӀхьафыр тибаныгъ! Тизэкъотныгъэ кӀуачӀэ къытхельхьэ!» зыфилорэ фестивалыр мы мафэхэм къыщызӀуахыгъ. Ар я 8-у мыщ щызэхашӀэ. Гурыт сэнэхъат зыщызӀуагъэгъотыр еджапӀэу республикэм итхэм ащеджэрэ студентхэу лӀэпкӀэ зэфшӀхьафхэм ащыщхэр ащ хэлэжьэх. Мэфищым къыкӀоцӀ шӀхьадж икультурэ ибайныгъэ къыгъэлъэгъошт.

Тыгъэгъазэм и 9-м мэфӀкӀ шӀыкӀлэм тетэу лӀфтхьабзэр къызӀуахыгъ. АР-м гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэкӀэ иминистрэу Хъуажэ Аминэт шӀуфӀс гушылэхэмкӀэ къызэрэугъоигъэхэм заккъафигъэзагъ. ТишӀолпыр щыпсэурэ цыф лӀэпкӀэ зэфшӀхьафхэм зегурылӀоныгъэ, зыкӀыныгъэ, нӀбджэгъуныгъэ азыфагу илъэу зэдэпсэунхэм мэхъанэшхо зӀрилэр ащ къыхигъэщыгъ. НэмыкӀ цыф лӀэпкӀхэм яшэн-хабзэхэм лӀытэныгъэ афӀпшӀын зэрэфаер къылуагъ. Фестивалым ежъ ышӀхьэкӀэ мэхъанэу ритырым къеклоплагъэхэр щигъэгъозагъэх.

— Илъэс къэс мыщ фэдэ

лӀфтхьабзэ тиеджапӀэ щызэхэтщэныр шэнышӀу тфэхъугъэу щыт, — къыхигъэщыгъ колледжым ипащэу Къэгъэзэжэ Мурат. — ЗыкӀыныгъэр гъэпӀтэгъэным мыщ фэдэ зэхакъэхэр фӀлорышӀэх. Мамырныгъэу тикъэралыгъо илӀыр къэухъумэгъэным, лӀэпкӀэ зэфыщытыкӀлэхэр гъэпӀтэгъэнхэм кӀэлэегъаджэхэри кӀэлэеджаклохэри пылӀынхэ фае. Байныгъэу тӀлэхэм ащыщ непэ зегурылӀоныгъэ тазыфагу илъэу тызэрэзэдэпсэурэр, ыпӀкӀи ауштэу щытынэу тыщэгугъы.

НӀбгырэ пӀпчъ къызыщыхъу-гъэ чыплэр егъэлӀапӀэ, тыдэ

щыӀэми ар зыщигъэгъупшэрӀп. Мы фестивалым ишӀуагъэкӀэ шӀхьадж илӀэпкӀэ икультурэ ибайныгъэ къыгъэлъэгъон амал илагъ. Адыгъэхэм, урысхэм, ермӀлхэм, чӀэчӀнхэм, грузинхэм ыкӀи нэмыкӀ цыф лӀэпкӀхэм яшэн-хабзэхэр, ялӀэпкӀэ шӀуа-шӀэхэр, шхыныгъохэр, якъашӀохэр зыфӀдэхэр къагъэлъэгъуагъэх.

лӀфтхьабзэр непэ мэфӀкӀ шӀыкӀлэм тетэу зэфашыжыщыт, чанэу хэлэжьагъэхэм шӀухьафтынхэр афагъэшъошӀыгъ.

ПӀАТЫКӀО Анет.

Сурэтыр лӀэшынынэ Аслъан тырихыгъ.

Шъукъеблагъ!

Къалэу Мыекъуапэ щыпсэухэу ыкӀи ихьакӀэхэу лӀытэныгъэ зыфӀтшӀыхэр!

ПшӀэдӀкӀыжыгъэу ыхьырымкӀэ гъунӀпкӀэ гъэнэфагъэ зилӀэ обществэу «ПивэшӀ заводэу «Мыекъуапэ» зыфилорэр Илъэ-сыкӀлэм фӀшӀ къышӀуфэгъушӀо ыкӀи тыгъэгъазэм и 18-мрӀэ и 19-мрӀэ шӀурегъеблагъэ ыпкӀэ хэмьлӀэу заводым зыщыжыгъэгъозэнэу. Производствэм итехнологическэ картэ тегъэпсыхьагъэу а лӀфтхьабзэр зэхашӀэ. Заводым нӀлуасэ зызыфӀшӀушӀырым ыуж фирмэм ипродукциэ зыфӀдэр шӀууплӀэкӀлунэу шӀурагъэблӀэгъэшт. КъаӀло зышӀоигъохэм мыщ фэдэ телефонхэмкӀэ пӀшлорыгъэшӀэу зарагъэтхын алъӀкӀышт: **8(8772) 52-70-00, +7(988)-480-00-73.**

Шъуисабыйхэм шъуафӀсакъ

ГъогурыкӀоныр щынӀэгъончӀэнымкӀэ Къэралыгъо автоинспекциэм и ГъӀлорышӀапӀэу АР-м щылэм пӀшлорыгъэшӀ лӀфтхьабзэу «Детское автокресло» зыфилорэр шӀкӀогъум и 4-м ыкӀи и 5-м Мыекъуапэ щызэхыщагъ.

ГъогурыкӀоныр щынӀэгъончӀэ-нымкӀэ шапхъэу щылӀэхэр водителӀхэм зерагъэцакӀэхэрэр ауплӀэкӀлуныр ары пшӀэрылӀэу лӀфтхьабзэм илагъэр. КӀэлӀцӀы-кӀлхэм апае хэушӀхьафыкӀыгъэ тӀысыпӀэу машинэхэм арагъэуцохэрэр арытхэмэ, щынӀэгъончӀэным ибгырыпкӀэ исхэр ипхыкӀагъэхэмэ къулыкӀушӀэхэм ауплӀэкӀлугъ, водителӀхэм гушы-лӀгъу афӀхъугъэх.

Гъогу-патруль къулыкӀуым илофышӀэ нӀбгырэ 31-рэ мы лӀфтхьабзэм зӀклӀмкӀи хэлэ-жъагъ, административнэ хӀб-зӀукъоныгъэ 663-рэ ахэм агъэ-унӀфыгъ, ащ щыщэу 41-м щы-нӀэгъончӀэным димыштэу са-быйхэр машинэмкӀэ къыра-шӀкӀхэу къыхагъэщыгъ. Зиса-быйхэр шапхъэхэм атетэу зе-

зымышӀэрэ водителӀхэм сомэ мини 3 тазырэу атыралӀхьагъ.

ЛӀытэныгъэ зыфӀтшӀыр ны-тыхэр! Джыри зэ шӀугу къэ-тӀэгъэкӀыжы: кӀэлӀцӀыкӀоу къе-шӀушӀкӀыхэрэм ящылӀэныгъэ шӀоры зылӀэ илӀыр. Сабыеу илъэс 12 джыри мыхъугъэр хэ-ушӀхьафыкӀыгъэ тӀысыпӀэм исэу, щынӀэгъончӀэным ибгырып-хыкӀэ ипхыкӀэгъэн фае. Шап-хъэу щылӀэхэр шӀумыукъох, шъуисабыйхэм шъуафӀсакъ!

Ю.А. МАНЖУРИНА.

Адыгъэ Республикэм хӀгъэгу кӀоцӀ лӀфхэмкӀэ и Министерствэ гъогухэм ящынӀэгъончӀагъэкӀэ и Къэралыгъо автоинспекциэ игъогу-патруль къу-лыкӀу иштаб инспектор, полициэм икапитан.

ШӀэжыр гъэлъэшыгъэным пӀае

Тыгъэгъазэр екӀыфӀэ кӀошт АР-м гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэкӀэ и Министерствэ зехыщӀгъэ акциеу «Молодежный почетный караул. Пост N 1» зыфилорэр. ЛӀэпкӀэ зэфыщытыклэхэр ыкӀи нӀбжыкӀлэхэм яхӀгъэгъу шӀу алъӀгъоу плугъэнхэр гъэлъэшыгъэнхэм фӀлэжьэрэ къэралыгъо программэм иахьщӀкӀэ ар зэхашӀэ.

ХӀгъэгъу зоошхом ТекӀоныгъэр къызыщыдахыгъэр илъэс 70-рэ зэрэхъурэм фӀгъэхыгъэу Уры-сые волонтер корпусым илоф-тхьабзэхэм ахэтэу ар кӀошт.

Акцием мы мазэм къыхи-убытэрэ лӀфтхьабзищ хӀхьэ. Ар тыгъэгъазэм и 3-м рагъэ-жъагъ амышлӀэрэ дзӀклӀлым и МафӀкӀэ. Тыгъуасэ ХӀгъэгъум и ЛӀыхъужэ и МафӀ хагъэун-фыкӀыгъ. Тыгъэгъазэм и 25 — 27-р советскэ дзӀхэр Афга-нистан зырацӀгъэ мафӀх. А хъугъэ-шлагъэхэм афӀгъэхыгъэ лӀфтхьабзэхэр Адыгеим ичӀыплӀэ-

хэу саугъэтхэр зыщыгъэуцугъэ-хэм ащӀэкӀох. Ахэм ахӀлажьӀэх республикэм икӀалэхэм ыкӀи ирайонхэм ядзӀ-патриотическэ клубхэм ахэт нӀбжыкӀлэхэр.

Тыгъэгъазэм и 3-м ыкӀи и 9-м акциер сыхьатыр 12-м зэрэ Урысыеу щыкӀуагъ. АдыгеимкӀэ а лӀфтхьабзэхэм гъэцӀкӀаӀоу ялагъ Адыгъэ республикэ об-щественнэ организациеу «НӀб-жыкӀэ дзӀ-патриотическэ лӀы-хъокӀо объединениеу «Феникс» зыфилорэр.

(Тикорр.).

ЦЫФЫМРЭ ЛЪЭХЪАНЫМРЭ

Сэкъатныгъэ зилэхэм афэлэжьэщт хэбзэгъэуцугъэхэр

Мы лъэныкъомкӀэ къэралыгъом макӀэп хэбзэгъэуцугъэу иӀэр. Ахэр зекӀэ зыфэлажьэрэр сэкъатныгъэ зилэ цыфхэм ящылӀкӀэ-псэукӀэ нахышӀу шыгъэныр, обществэм цыф псаухэм афэдэу хэтын-хэ амал ахэм ягъэгъотыгъэныр ары. Аужыр илъэс-хэм макӀэп ащкӀэ къэралыгъом лӀфӀу ышӀагъэр.

Джы гупчэ гъэзетхэм кыиз-ратхырэмкӀэ, сэкъатныгъэ зилэ купхэм яфитыныгъэхэм афэгъэ-хыгъэ Дунэе зэзэгъыныгъэу къэралыгъохэм зэдашыгъэм (Конвенцием) Урысыем зыды-ригъэштагъэм ыуж (жъоныгуа-кӀэм, 2012-рэ илъэсым) мыщ ихэбзэгъэуцугъэхэр зекӀэ ащ (Конвенцием) кыгъэуцурэ шаг-хэхэм атетэу шыжыгъэнхэ фае. Арэуцтэуи ашыгъ. Феде-ральнэ хэбзэгъэуцугъэ 25-мэ зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэ фаеу хъугъэ. Ахэм яшыагъэкӀэ, сэкъатныгъэ зилэу Урысыем щыпсэухэрэм ящылӀкӀэ-псэукӀэ

амалхэр нахышӀу хъунхэм игу-гъапӀэ щыӀ. Ахэр макӀэп зэ-рэхъухэрэр, нэбгырэ миллион 13 сэкъатныгъэ зилэу тикъэ-ралыгъо щыпсэурэр.

Хэбзэгъэуцугъэхэм Конвен-цием афишыгъэ зэхъоклыныгъэ зауӀэхэм ягугъу тэри къэтшын. Мыщ дэжыкӀм кышыгъэгъэщы-гъэн фае хэбзэгъэуцугъэхэм Конвенцием диштэрэ зэхъоклы-ныгъэхэр афамышӀыхэзи Уры-сыем программэу «Доступная среда» зыфалауагъэр зэрэщашта-гъэр ыкӀи ащ кыдилытэрэ лӀфыгуабэхэм ащыщхэр зэра-гъэцӀагъэхэр, мы мафэхэми

а лъэныкъомкӀэ лӀф зэрашӀэрэр. А программэм хэлажъэ Ады-гэ Республикэри.

Дунэе зэзэгъыныгъэм кыиз-редилытэрэмкӀэ, къэралыгъоу ар зэдэзышыгъэхэм зекӀэми сэкъатныгъэ зилэ цыфхэр куль-турнэ лӀфхэабзэхэр зыщыре-кӀокӀыхэрэ, фӀо-фӀшӀэ зэфэш-хэафхэр зыщафагъэцӀкӀэрэ чы-плӀэхэм, саугъэтхэм, лъэпкъ ыкӀи культурнэ мэхъанэ зилэ объектхэм якӀолӀэнхэм иамал-хэр ялэхэу ащышыгъэн фае. Ащ кыыхэкӀэу, хэбзэгъэуцугъэ-хэм ащыщхэм хэгъэхъонхэр афашӀыхэзэ къагъэнэфагъ тхылъеджаплӀэхэм, музейхэм, лъэпкъ культурэм икӀэн зыщы-зэгъэуцугъэ чыплӀэхэм сэкъат-ныгъэ зилэ цыфхэр ачӀэхъанхэ алъэкӀэу шӀокӀ имыӀэу щытын фаеу. Ащ нэмыкӀэу, лъэпкъ гупшысэ зыхэлъ фильмэхэм ащыщхэу зэхэзымыыхэрэм ыкӀи зымылӀэгъухэрэм икӀоу агурылӀохэу шыгъэн фаехэр («субтитрование» ыкӀи «тифло-комментирование» зыфалӀохэрэр) кыыхэхыгъэнхэм екӀолӀакӀэу илӀэщтри ахэм къащыгъэнэфагъ. Хэбзэгъэуцугъэхэм афашӀыгъэ

зэхъоклыныгъэхэм куп шъха-фӀу къахэбгъэщын плъэкӀыщт сэкъатныгъэ зилэхэм транспорт зэфэшхэафхэр (самолетхэр, къухъэхэр, мэшлӀокухэр) кыи-зыфагъэфедэнхэм иамалхэри зехъэгъэнхэм фытегъэпсыха-гъэхэр. ФэтэрыбӀу зэхэт унэ-хэм янахыбӀэр сэкъатныгъэ зилэхэм зэратемыгъэпсыхагъэр кыдалыгъэтэзэ, ахэм ахэт псэ-уалъэхэу зекӀэми зэдагъэфе-дэнэу щытхэм кӀын къащымы-хӀоу ахэр якӀолӀэнхэ алъэкӀы-ным ишапхъэхэр агъэцӀкӀэнхэу хэбзэгъэуцугъэм кышыгъэнэ-фагъэ хъугъэ.

Конвенцием кыизэредилытэ-рэмкӀэ, сэкъатныгъэ зилэу уго-ловнэ пшъэдэкӀыжъ зэрагъэ-хынуэу щытхэми, ары пакӀошъ, хӀапс зытыралъхъагъэхэми яфи-тыныгъэхэр мыкӀыгъэнхэм къэ-ралыгъор лъыплъэн фае. Ащ пае учреждениехэу ыкӀи орган-хэу бзэдджӀагъэ зезыхъагъэ-хэм пшъэдэкӀыжъ ягъэхыгъэ-ным фэгъэзэгъэхэм афэгъэхы-гъэ хэбзэгъэуцугъэхэм, Уры-сыем и Уголовнэ кодекс хэгъэ-хӀон гъэнэфагъэхэр афашӀыгъэх. Ахэм ащыщых хӀапс зытель-

хэм медикэ-социальнэ экспер-тизэ ягъэкӀугъэным шапхъэу пылъхэр, бзэдджӀагъэ зезы-хъэгъэ сэкъатыр зыдэс хӀап-сым ыкӀи ащ дэлъ хабзэм («внутренний распорядок» зы-фалорэм) ялътыгъэу техниче-скэ амалхэр, нэмыкӀ кыыгъоу сымаджэм ищыкӀагъэхэр ыгъэ-федэнхэм алъэныкъокӀэ шыкӀэу зэрыгъозэнхэ фаехэр.

ИкӀэухым кыыхэгъэхъожы-гъэн фае федеральнэ бюдже-тым кыыхэкӀырэ мылӀыкумкӀэ мы лӀфыгъохэр гъэцӀагъэхэ зэрэхъушхэр. Тэ тиреспубликэ пштэмэ, «Доступная среда» зы-филорэ программэм ишыагъэкӀэ, сэкъатныгъэ зилэхэм ящылӀкӀэ-псэукӀэ нахышӀу хъуным, со-циальнэ фӀо-фашӀэхэр игъом ыкӀи икӀоу афызэшлӀохыгъэнхэм алъэныкъокӀэ зэхъоклыныгъэхэр щылӀэх. Ахэм тапӀкӀи ахагъэ-хӀон амалхэр кытышхытхы мы программэр джыри лъагъэкӀотэ-у Урысые Федерацием и Пра-вительствоу унашӀо бэмышӀэу зэришыгъэм ишыагъэкӀэ.

**ЖАКӀЭМЫКӀО
АМИНЭТ.**

РЕСПУБЛИКЭ ЗЭНЭКЪОКЪУ

ТекӀуагъэхэр агъэшӀуагъэх

Адыгэ Республикэм икъэра-лыгъо программэу «Развитие культуры на 2014 — 2018 г» зыфилорэм ишапхъэ кыдыхэ-лътыагъэу, АР-м культурэмкӀэ и Министерствэрэ Лъэпкъ тхылъеджаплӀэмрэ зэгъусэхэу республикэ зэнэкъокъоу «2014-рэ илъэсым икӀоджэ тхылъ-еджӀэпӀэ анахъ дэгъу» зыфило-рэр зэхашӀэгъагъ. Ащ муниципальнэ тхылъеджаплӀэхэм яамал-кӀуагъэ чаушэтыгъ.

лӀфхэабзэр илъэситф хъу-гъэу макӀо, анахъ гухэлъ инэу илӀэр сэнэхъат лӀпӀэсагъэр гъэ-лъэшыгъэныр, тхылъеджэхэм лӀф адэшлӀэгъэнымкӀэ шыкӀа-кӀэхэр гъэфедэгъэнхэр, АР-м муниципальнэ тхылъеджӀэпӀэ анахъ дэгъухэр гъэунэфыгъэнхэр ыкӀи зэлъагъэшлӀэгъэнхэр ары.

Анахъ аналэ зытырагъэтыгъэхэм ащыщых инновационнэ шъуа-шэхэр мы лӀфым зэрэщагъэ-федэхэрэр; чыплӀэ тхылъеджа-плӀэхэмрэ чыплӀэ хэбзэ орган-хэмрэ зэрэзедӀорышӀэхэрэр; общественнэ организациехэр ыкӀи цыфхэр кыизэрэзыфащэ-хэу кыизэраделӀэхэрэр; респуб-ликэм ит тхылъеджаплӀэхэм теплъэ-гъэпсыкӀэ тэрэз ягъэгъо-тыгъэныр; тхылъеджӀэпӀэ кад-рэхэм яшӀэныгъэ хэгъэхъогъэныр ыкӀи ясэнахъат зерифэшъуа-шэу уасэ фӀашыгъэныр.

Зэнэкъокъум хэлэжъэн шӀо-игъоныгъэ зилӀэгъэ тхылъеджа-плӀэхэм ялӀофшӀагъэ лъэныкъо зэфэшхэафхэмкӀэ кыизӀуахын фӀэягъэ: тхылъеджаплӀэм илӀоф-шӀагъэ апахъхэ ит гухэлъхэм зэрадиштэрэр, технологиякӀэхэр зэрэщагъэфедэхэрэр, тхылъ-еджаплӀэм икадрэ, финанс, ин-формационнэ ресурсхэр зэрэ-зедидштэхэрэр, тхылъеджаплӀэм илӀофшӀагъэ социальнэ мэхъа-нуэу илӀэр, ащ елътыгъэу лӀф-хэр шӀуагъэ къатэу кыизэрэ-щызекӀӀыкӀлӀохэрэр.

Зэнэкъокъум икӀэух зэфэ-хысыжъхэм кыизэрагъэлъэ-гъуагъэмкӀэ, «2014-рэ илъэсым икӀоджэ тхылъеджӀэпӀэ анахъ дэгъу» зыфилорэм чыплӀэхэр

мыщ фӀэдэу кышызэ-кӀэлъыкӀуагъэх.

А I-рэ чыплӀэр фагъэ-шӀошагъ ТэхъутэмыкӀое МЦБС-мкӀэ Яблоновскэ

къэлэ тхылъеджӀэпӀэ къутамэу N 1-м ипащэу Хъатитэ Свет-ланэ. АпӀэр шъуашӀэр зилэ Дип-ломыр ыкӀи шӀухъафтынэу сомэ мин 30 ратыгъ.

Я II-рэ чыплӀэр кыдыхыгъ Теуцожь МЦБС-мкӀэ АскӀэлэе къоджэ тхылъеджӀэпӀэ къута-мэу N 1-м илӀэшхъэтетэу Гъу-кӀэлӀ Любэв. Диплом ыкӀи со-мэ мин 25-рэ фагъэшӀошагъ.

Я III-рэ чыплӀэр Кошхъэб-лэ МЦБС-мкӀэ Дружинскэ чыплӀэ тхылъеджӀэпӀэ къутамэу N 12-м кылӀэжыгъ, пащэр — Вера Рудас, Диплом ыкӀи сомэ мин 20 ратыгъ.

Жюрим хэтыгъэхэм игъоу зэралытагъэу, хэушъафыкӀы-гъэ шӀухъафтынхэмкӀэ ялӀофшӀа-кӀэ кӀагъэтхыгъ:

ШӀэуджӀэнхъэблэ МЦБС-мкӀэ Къэбыхъаблэ итхылъеджӀэпӀэ къутамэу N 3-м ипащэу Ла-мыкӀо Нуриет, Диплом ыкӀи ахъщэ шӀухъафтынэу сомэ мини 7,5-рэ ратыгъ.

Красногвардейскэ МЦБС-мкӀэ Адэмые къоджэ тхылъеджаплӀэу N 1-м илӀэшхъэтетэу ГутӀэ Светланэ, Дипломрэ сомэ мини 7,5-рэ фагъэшӀошагъ.

Культурэм илӀофышӀэхэм яреспубликэ профсоюз ыцӀкӀэ ахъщэ шӀухъафтынкӀэ кыыхагъэ-щыгъ ШӀэуджӀэнхъэблэ МЦБС-мкӀэ Къэбыхъаблэ итхылъ-еджӀэпӀэ къутамэу N 3-м ипа-щэу ЛамыкӀо Нуриет.

Республикэ зэнэкъокъоу «2014-рэ илъэсым икӀоджэ тхылъеджӀэпӀэ анахъ дэгъу» зы-филорэм имэфӀкӀ зэфэхысыжъ хэлэжъагъэх АР-м культурэмкӀэ иминистрэ игуадзэу ШъэуапцӀэ-кӀо Аминэт, мы министерствэм иотдел ипащэу Лиана Баяно-вар. лӀофшӀэкӀэшӀу шапхъэхэр къэзыгъэлъэгъуагъэхэу, дахэу ыпӀэкӀэ лъыкӀотэрэ къоджэ тхылъеджаплӀэхэм ялӀофышӀэ чанхэм ыкӀи ахэм япашӀэхэм псауныгъэ ялӀэнэу, творческэ лъэбӀэкъукӀэхэр ашӀынхэу, ясэна-хъат шъыпкъагъэ сыдигъуи фы-рлӀэнэу къафӀэлъауагъэх.

ДЗЭУКЪОЖЪ Нуриет.

ФЭЮ-ФАШӀЭХЭР

Водительхэр икӀухэрэр, троллейбусхэр щытых

ТроллейбусхэмкӀэ Мыекъуапэ щызекӀорэ цыфхэр аужырэ мезитӀум гумӀкӀыгъо хэтыгъэх. Ащ фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр гъэ-зетхэм къарыхъэгъагъэх, те-лекъэтынхэр зэхашагъэх.

Водителэу рулым кӀэрысым транспортри ыгъӀорышӀӀэщыгъ, билетхэри цыфхэм арищӀэщыгъ, ахэм ауаси къаӀихыщыгъ. Хэти ащ ыгъэрэзагъӀ, фӀэдэ лӀф-шӀагъэмкӀэ федэ кыыхыгъӀэп. Сменэр еухыфӀкӀэ водителым рэхъатыгъо илагъӀэп, гъогум тэ-ррезэу лъыплъэн ылъэкӀышхы-гъӀэп, цыфхэу зерищӀэхэрэмкӀэ ар щынагъоу щытыгъ.

Тыгъэгъазэм и 1-м кыщегъэ-жъагъэу Мыекъуапэ итроллей-бус ГъӀорышӀаплӀэ тапӀкӀэ лӀф зеришӀӀэщыгъэ шыкӀэм теухъ-жыгъ, кондукторхэри троллей-бусхэм къарагъэуцожыгъэх. Ау троллейбусэу къалэм игъогъ-хэм ащызекӀохэрэм япчыагъэ зэрэмакӀ, цыфхэм гъогум охътэ-лӀы тырагъэкӀуадэ, ящыкӀэгъэ чыплӀэм игъом нэсышӀухэрӀэп.

Арэуцтэу зыкӀэхурэр зед-гъэшӀэнэу Мыекъопэ къэлэ администрацием инфраструктур-рэмкӀэ иотдел ипащэу Хъат-кӀо Сизар зыфӀдгъэзагъ.

— Сизар, троллейбусхэм кондукторхэр зэрэрагъэкӀыгъагъэхэм

ишӀуагъэ къэкӀуагъа, хэти ар зэхэзышӀагъэр?

— Троллейбуснэ предприя-тием илӀофхэр зэрэмыдэгъум кыыхэкӀэу компостерхэр ахэм арагъэуцожыгъагъэх. Кондук-торхэр арымытыжъхэу, цыфхэм зекӀэми билетхэр ащӀэфымэ контролерхэм ауплӀэкӀоу агъэ-псымэ нахышӀу хъунэу ыкӀи ямылӀыкӀу нахъ кыизэтэнэнэу гугъэагъэх. Цыфхэм ащ фӀэдэ зекӀуакӀэр аштагъӀэп.

— Ахэм язакъоп ар зыгу-римыхыгъэр. Ежъ пред-приятием илӀофышӀэхэми мзэу зауӀэ хъугъэу ялэ-жъапкӀэ къазэрарамы-тырэми предприятиемкӀэ изэрар къэкӀуагъ. Води-тельхэм янахыбӀэр лӀуӀыжыгъ, къэнагъэ-хэм зыкӀалэтыгъагъ. АщкӀэ ахэр бгъэмысэн-хэу щытӀэп.

— Водительхэм лӀоныгъомрэ шӀкӀогъумрэ къалэжыгъэ ахъ-щэр мы лъэхъаным аратыжы. Къэнагъэри илъэсыкӀэр къе-хъэфӀкӀэ къагъотынэу предпри-ятием ипащэхэр ыуж итых.

— Ащ фӀэдэу чыплӀэ зэжъу предприятиер ифагъэмэ, билет зымы-щӀэфыгъэхэр «къаубы-

тынхэм» ыпӀэу, къэлэ ад-министрациер лӀпылӀэгъу фӀэхъумэ нахышӀуба?

— Администрацием ишыагъэ къэмыкӀоу щытӀэп. Троллейбус-хэм арысыгъэ водителхэм янахыбӀэр лӀофшӀаплӀэм лӀуӀы-жыыхы, нахъ лӀэжӀэпкӀэ ин кыиз-сахышхытхы кӀуагъэх. Ахэм ачылӀэ идгъэхъащт цыфхэр тыгъэгъазэм и 1-м кыщегъэ-жъагъэу етӀэгъаджӀэ, загъэса-хэхэкӀэ, къалэм игъогъум трол-лейбусхэр нахыбӀэу къатеттӀу-пшыхъажышхытхы. Тилагъэхэм анэмыкӀэу троллейбуситӀу кӀэу къэтщӀэфыгъ. Троллейбусхэр екӀух, зыгъӀорышӀӀэщхэр ары щымылӀэр.

Троллейбус предприятием зэрэдӀӀэщхэм администраци-ем ипащэхэр пылтых. Ащ зы-къегъӀэтыжыгъэныр кӀын, ау цыфхэр игъом троллейбусхэм зэрэщӀэхэ тшыжынуэу тэри ты-фай, ащ ренэу тыналэ тетышх.

— Джыри зы упчӀэ, Си-зам. Автобусхэми, трол-лейбусхэми лӀф зэра-шӀэрэ графикхэр къэ-уцупӀэхэм атетхэгъэжъ-хӀэп. Троллейбусыр кыиз-щысыщт уахътэр цыф-хэм ашӀэмэ, егъэлы-ягъэу чыӀэм хэтышхтхӀэп. Графикхэр зыпымылӀэ-гъэ къалэ къэзгыты-гъуаеу щыт, сыда тэ тикъалэ а лӀофымкӀэ ауж кызыкӀинэрэр?

— Тэрэз зыфалорэр. Мы лӀофымгъом тырыгушӀагъэу щыт. Общественнэ транспортыр зэрэзекӀорэ графикыр нахъ цыфыбэ зыщызекӀорэ гъогъухэм атет къэуцупӀэхэм шӀэ-хэу къапылтӀэщхытхы. Урамхэу Пролетарскэм, Чкаловым, Депутатскэм, Димитровым, ахэм аужы-кӀэ Михайловым, Вос-ходым, ШӀэуджӀэн къэлэ цыкӀлӀум зафӀдгъэзӀэщт. ИлъэсыкӀэу кыихъэрэм а лӀофыр дгъэцӀкӀэн тыгу хэлъ.

**Дэгушылагъэр
ШЪАУКЪО
Аслъангуащ.**

ЛЪЭПКЪ ШІЭЖЪЫМРЭ

Адыгэ псэуклэм

Тигъэзет иныбджэ-гъушлэу Тэу Аслъан зэлашлэрэ археолог. Лъэпкъ шіэжъым ехылілэгъэ къэбархэр еугъоих, матхэ. «Адыгэмэ ядышъэ клэныжъ» ылоу тхылъ гъэшлэгъон къыдигъэ-кыгъ. Улапэ ща-тыгъэ ыуашъхэмэ тарихъ пкыгъо лъаплэхэр къащигъотыгъэх. Евразием иархеологхэм яапэрэ зэлуклэгъушхоу Тыркуем икълэу Измир щыкълуагъэм хэлэжъагъ.

Аслъан янэу Къэралхъан Тэуыхаблэ дэс, тигъэзетеджэ анахъ чанмэ ащыщ. «Адыгэ макъэр» 2015-рэ илъэсым фэклошт. Адыгэ унагъо пэпчъ адыгэ гъэзетыр къыритхыкын фаеу Къэралхъан елътэ.

Тэу Аслъан иклэлэгъум спортым пылыгъ, самбэмклэ банэщыгъ. Теуцожь районим иколхоз пэрытэу «Октябрэм» механизаторэу илъэс 15 щылэжъагъ. Чыгулэжъ цлэрылоу Янэкъо Исхъакъ пэцэныгъэ зыдызерихэрэ бригадэм хэтыгъ, комсоргэу ныбжыкълэ купым илагъ. Комсомолым ибгъэхэлъхэ тамыгъэхэр, щытхыу тхылъхэр къыфагъэшъошагъэх.

Колхоз пэрытым къыхэкълэжы, зэлашлэрэ археолог зэрэхуэгъэр бэмэ агъэшлагъо. Ас-

екъопэ районим ар щэпсэу. Пэсэрэ лъэхъаным адыгэхэм яцагъуэхэр зэрагъэпсыщтыгъэхэм, унэхэр зэрашлыщтыгъэхэм, нэмыклэхэм къаклэупчлагъ.

Бзылфыгъэм къызэрылуагъэмклэ, адыгэ цагъухэм щысэ атырахызэ, Мыекъопэ районим псэуалэхэр цагъэпсын ямурад. Адыгэмэ шэн-хабзэу щылэныгъэм щыпхыращырэмэ дунээ мэхъанэ ялэу урыс бзылфыгъэм елътэ. Адыгэ Республикэм имэфэкълэ мафэхэм яхуэлэу лфотхъабзэу Мыекъуапэ ипчэгъу щыклохэрэр — адыгэ цагъухэм, адыгэ къуаеу, нэмыклэхэм афгъэхыгъэхэр ныбжыкълэхэм нахышлэу ягъэшлэгъэнхэ фае.

Тэу Аслъан къытфитхыгъэхэм еплъыкълэу афышъуилэр тэжыгъашлэ тшлэиу.

Къоджэ тлысыплэр къызэрэхахыщтыгъэр

Дунаим тет лъэпкъ пэпчъ ежъ зыщыпсэурэ чынальгъэм диштэу, унэхэри цагу псэуалэхэри ыгъэпсхэу ихабз. Мыщклэ адыгэхэм сенаушыгъэшхо сыдигъокли ахэлъ. Ижыкълэ чылэм итлысыплэрэ унэгъо хаплэ-

Къуаджэм итлысыплэ мэзыр, зыщылэжъэшт губгъохэр, хуэплэхэр пэблагъэхэу къыхахыщтыгъэх. Унэхэмрэ бгъагъэхэмрэ ахалъхъащт псэолапхъэхэр къызыщыраупкыщт мэзыр мычыжъу, пхъэ дэгъухэр хэтынхэ фэягъэ. Адыгэхэм пыйхэр бэрэ къызэрэтеоштыгъэм къыхэкълэу, шлэхэу загъэбыллышъунэу чылэхэр нахыбэрэмклэ мээхэм ахэтысхъэщтыгъэх.

Унэгъо хаплэм икыыхэхын сыдигъуи мэхъанэшхо ил: чыплэ мафэхэр, чыплэ мыгъохэр щылэх. Ар къыдалытэзэ унэр зышашынэу агъэнафэрэм чэт клэклэ къэкълэуагъагъэ щычлалэщтыгъэ. Чэщ-мэфипшырэ члагъэлыщтыгъэ, къычлахыжыгъэ, ишъукыгъэмэ е игъукыгъэмэ аулпэкълуштыгъэ. Зыпари кемемихулапгъэу къызычлахыжыкълэ, а чыплэм унэр цагъэууштыгъэ. Псэуплэр зышашыщтыр нэмыклэу агъэунафэу къыхэкълэу хэты, зыщыгъолпырэр хахыщтыгъэ.

Чыналэ зэныбжъхэм ащыпсэуштыгъэ адыгэхэм чылгъэ унэхэр ашыщтыгъэх, къушхъэчлэхэм лэтыгъэхэу пкъэуэмэ е мыжъомэ атырагъэууштыгъэх. Унэу телэтыкыгъэхэм, лъэшэу къешхыгъэм, гъатхэм шлэхэу осхэр къэжъуыгъэм, псыр аклаорэп.

Унэм ишлын имэхъан

Псэуалэхэр ихуэхэгъэнхэм шыклэ гъэнэфагъэхэр пылхы, етлани ахэм яшлын сыдрэ мафи ебгажъэмэ хуэштэп. Унэ чыплэм игъэнэфэни, унашъхэм илэтыни нахъ фэкълуайхэр сыдигъуи фагъазэх.

Пэублэ лфыр хэтрэ хуэлыфгыи рырагъэгъажьэрэп. Ар зыфагъэшъуашэрэу цыф бэрэлу-мафэу, нэхъой зыпылэу, ышлэщтым фэлэпэласэр ары. Чыифхэр ашыхэу зыщэтым, лыжъ «лэ мафэу», лыитэныгъэ зыфашлэу чылэм дэсым апэрэ пчэгъур чырагъасэщтыгъэ. Пчэгъур чылуным ыпэкълэ унагъор члэбэгъу-хъанэу, насыпи, псауныгъи, шылэкълэ тхъагъуи илэнэу фэлэлоштыгъэх. Адыгэхэм унэ гупэр сыдигъокли къыблэмклэ агъазэу яшен. Апэрэ пчэгъур къыблэкъохъэплэ къуапэм щычлэсэщтыгъэ, етлэнэ адрэ къоппыщымэ пчэгъухэр ачлалуштыгъэ. Арэуштыгъэ ыгуанэхэр загъэнэфахэкълэ, дэпкхэр къэзыгъэпсыщт пчэгъухэр, сэмэгумклэ икълэхэмэ, джабгъумклэ клэхэзэ, агъэуу-

Унашъхэм изэпыгъэууапл.

щтыгъэх. Ижырэ лъэхъанми, непэрэ мафэми тилъэпкъ ишэн — унэм щылэкълэ дахэ илътэу, насып кълуаплэ хуэнуэ — къуапэхэм ахъэжъгъэи хэр, фышхъэ лэжыгъэ лэбжыбхэр ачлалэуагъэхэу, шъоу тлэкълэу къуачлэхэм ащыраклэу хабзэ.

Дэпкхэр аблэхэ зыхуэклэ, зы нэбгырэми тлэми унэ клэуым итыщтыгъэ, адрабгъумклэ, цагумклэ, ащ фэдиз щылэщтыгъэ. Зэдэлэхэмэ, зэдэлэпылэхэзэ чыхэр пчэгъухэм ададзыщтыгъэх. Унэ къуапэхэм занэсыхэкълэ, дэпкытлур зыщызоплэрэу къуачлэм щыт пчэгъухэм чыбжъэуантлэхэр ашыхэти, къаращэкълэщтыгъэх. Дэпкытлур ахэмклэ зэпхыгъэ хуэщтыгъэх. Чыхэу зэтелонтлыкыгъэхэу зэтэгъэхэрэуууыгъэхэр уфэ-ууцлэ мэхъух. Ахэр пчэгъухэм къащэкълэуошлэх, адэдыгъошлэх ыкли адэщыгъошлэх. Дэпкытлур чыбжъэуантлэхэмклэ зэрэзтырапхэщтыгъэм фэдэу, унашъхэр алэты зыхуэклэ псэолапхъэхэу зэблэкълэхэрэм къарашэкълэхэти, зэтырапхэщтыгъэх. Арэуштыгъэ лэушэхэу унэхэр агъэууштыгъэх. Кавказым икълэхъаплэ ушыщылэштэу, ушылэжъэщтмэ, чыналэу тегъэпсыхъагъ. Ары тилъэпкъ гупсэфыгъо къырамытэу ар тырахынэу илъэс мин пчъагъэхэм пыйхэр къызкытебанэщтыгъэхэр. Егъэзыгъэхэу, яунэхэр арагъэбгынгъэхэу бэрэ къыхэкълэщтыгъэ, къагъэзэжъымэ, зычлэхъажыгъэхэу щымылэжъу, агъэстыгъэхэу къалукълэжыщтыгъэх. Ащ елътыгъэу, бгъэгъэу къызэрыкълэхэр

псынклэу ашлынхэм фэкълуай хуэуагъэх. Шыхъафхэр ашыхэти, алэхэр зэкълэдагъэхэу, зэдэлэжыщтыгъэх. Икълэрыкълэу ябгъагъэхэр агъэуууштыгъэх. Унагъо пэпчъ псэолапхъэхэр: пкъэухэр, пчэгъухэр, чыхэр къыфашыщтыгъэх.

Нахыбэу къыраупкыштыгъэхэр отэбэчхэр ары. Унашъхэ-хэм атыралъхъащт бгъэнхэр, къамылхэр, псыуцхэр клэи хэм, темэнхэм къащыхыщтыгъэх. Унэи шыхъафклэ дэпкхэр, щыпэу, етлалэклэ аищтыгъэх, етлэнэ псыхъо нэпкхэм къащарахыщтыгъэ етлалэуагъэхэр аутэхэти, клэи жыщтыгъэх. Мыщ дэжыым къэлогъэн фае ижыкълэ адыгэ бгъагъэхэм клэшъохэр зэрамыла-гъэхэр. Тэ къэтлэгъуыгъэ чыи ф унэхэм клэшъо зымылэ ахэтыгъэп, щэу е плэу зэхэтыгъэх, лъэгущэхэр ялагъэх. Зы онджэкъми тлэми унашъхэ хэм къатешыщтыгъэх.

Пэсэрэ хъаклэщхэм пчыхъэрэ нахыжъхэри ныбжыкълэхэри ащызэрэууштыгъэх. Къэбарыжъхэр, тхыдэжъхэр, пшысэхэр къалыуатэщтыгъэх, оредхэр къалоштыгъэх. Хъаклэщхэм къащалау-тэхэрэм зэкълэри, бзылфыгъэ ныбжыкълэхэу сабыи зыпыл-хэм анэмыклэхэр, ядэлунхэ фитыгъэх. Тлысынхэ фитыгъэхэр лыжъхэмрэ хъаклэхэмрэ. Ахэр джэныкълэм нахъ пэблагъэу, жантлэмклэ щысыщтыгъэх. Ныбжыкълэхэу щытызэ пшыхэрэр дэлэбаехэти, пкъэужыыхэр аубытыщтыгъэх.

Жантлэмклэ щыт тесыплэхэм гъолыжыгъэхэу зыхуэклэ плэхэр ащашыщтыгъэх. Пчэдыжыым ахэр ащыхъажыгъи, тырахыжы-щтыгъэх. Мафэрэ плуаблэхэр ателыщтыгъэх. Чыылэ лъэхъаным джэхашьом плэхэр щашы-жыщтыгъэх, алъакъохэр джэныкълэ машлэм фэгъэзагъэхэу гъолыжыщтыгъэх. Къызэрэтыла-гъэу, а тесыплэхэр ары гъолы-плэу ялэщтыгъэхэр. Бармэкхэр готыхэу плэклорхэр адыгэмэ ялагъэхэл.

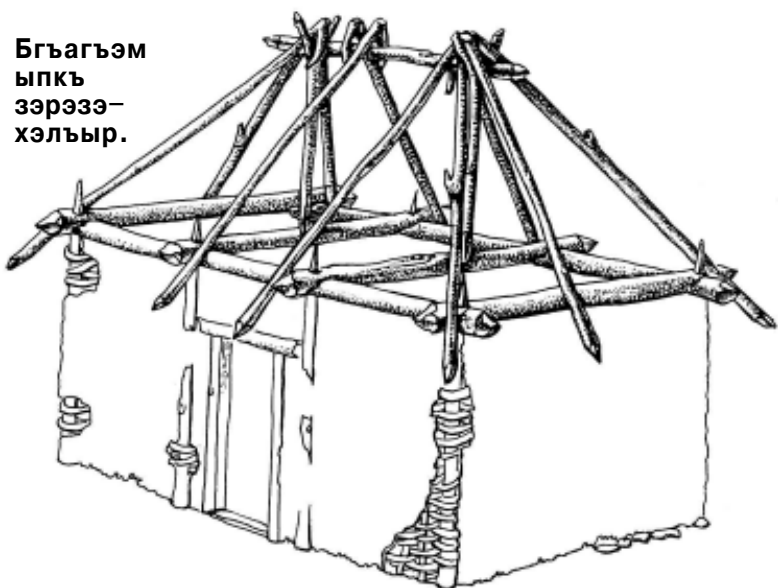
Сыдрэ уни шъхъаныгъупчъэхэр халъхъэщтыгъэхэп. Ахэм ачылэплэкълэ дэпкыым щыщ амыеу, плэмыеу къагъанэщтыгъэ. Ятлэ зыщымыфэгъэ чыхэм апхыри-дзырэ нэфынэр ары нылэп унэр къэзыгъэнэфыщтыгъэр. Тышъэ-жыыезэ, 1960-рэ илъэсым нэс, ащ фэдэ «шъхъаныгъупчъэхэр» илэхэу Тэуыхаблэ унэ дэтыгъэу къэсэшилэжы.

Чыопсым лыягъэ рамыхэу зэрэпсэуштыгъэхэр

Адыгэхэм ядунээпкыкълэу сыд плэуыгъорэмэ псэ пыт. Ары тичыналэу щыщэу зымы лыягъэ рамыхэу, ягъэу рамыгъэкълэу зыклэпсэуштыгъэхэр. Чыым хэкълэджыщт закълэ: пхъэ, чы, къамыл, бгъэны етлэу унэхэр зыхашыкыштыгъэхэр нахъ, чырбыщ уни, мыжъо уни ашы-щтыгъэп. Чырбыщ ыкли мыжъо унэхэр зызэхэжыыхэкълэу чыгу-м тыркуоу кытенэх!

Мыщ дэжыым къэлогъэн фае адыгэ хабзэм изы нэшанэмэ лыгъэр зэращыщыр. Ижыкълэ ху-

Бгъагъэм ыпкъ зэрэзхэлъыр.

лъан тракторышхоу «К-701»-рыгъэлэрышлэзэ чыгуры ыжъоштыгъ, зэригъафэщтыгъ. Псыхъоу Мартэ инэпкхэм, мээ лупэхэм, нэмыклэхэм къащигъотырэ тарихъ пкыгъохэм дахыхыщтыгъ, къэбарэу апылтым зыщыгъэгъуазэ шлоигъоу упчлэжъгъу ышыщтхэм алыхыуштыгъ.

Уахъэр псынклэу макло. Тэу Аслъан Адыгэ къэралыгъо клэлэгъэджэ институтым зычлэхъэм шлэныгъэлэжъхэм алулэщтыгъ. Адыгеим щызэлашлэрэ археологэу Аульэ Пшымафэ щысэ зэрэтырихыщтыгъэр зымы хигъэкълуакълэрэп. Лэупэкълэ Нурбый тинепэрэ археолог цлэрылу, А. Тэум иныбджэгъу нахыжъ. Тэу Аслъан иунагъо Мыекъуапэ щэпсэу. Адыгеим и Лъэпкъ музей лф щылэзэ, лъэпкъым ишэн-хабзэхэр нахъ куоу зэгъэшлэгъэнхэм пыл. Пэсэрэ адыгэмэ щылэкълэ-псэукълэу ялагъэм къытегушылэ тшлэиуагъу тельэлугъ. Апэрэ едзыгъохэр къыхэтэуытх. Тэу Аслъан къытфитхыгъэр къыхэтэуытхэу дгъэхъазырыгъэу Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей бзылфыгъэу къэклуагъэм игумэклэ зыщыдгъэгъозагъ. Мы-

хэм якыыхэхынрэ хэбзэ гъэнэфагъэхэмрэ еплъыкълэ-шыклэ зэфэшъхъафхэмрэ апылгыгъэх. Ахэр агъэнафэ зыхуэклэ бэ къыдалытэщтыгъэр. Апэу аналэ зытырадзэщтыгъэр псыхъомрэ нэпкхэмрэ ягъэпсыкълэ-шыклэ. Гъэмафэми кълэмафэми псашъо афыщт лэхъогъухэм пэрыоху ямылэу псылушъом лухъанхэм тегъэпсыхыгъэнхэ фэягъэ.

Пэсэрэ лъэхъанхэм нахыбэрэмклэу къуаджэхэр псыхъохэм яджабгъу нэпкхэм ателысхъэщтыгъэх. Арэуштыгъэ зыкълэуштыгъэр — Пшызэ исэмэгукълэ хэлэджырэ псыхъохэм яджабгъурэ нэпкхэр сэмэгубгъумэ анахъ лъагъэх. Бгышхъэр псэу-плэу къызыхахыкълэу ишлуагъэу къаклоштыгъэ: псыхъор къыугъэми, ошхышхо къешхыгъэм, къа-кълэуштыгъэп, гумэкълэу ямылэу псэуштыгъэх. Нэужыр ары сэмэгубгъухэр тлысыплэ ашыхэу зыхуэгъэр. Джырэ тилъэхъанэ зэкълэми тыщыгъуаз чылагъохэм е къутырахэм псыр аклэмыладэу илъэс къызэрэхэмыкълэу. Зэрэхъурэмклэ, нахыпэм тятэжъ плэшэхэр псыдзэ-хыдзэм зыцаухъумэным нахъ фэлэзагъэх.

Къамылдэфыешъхъэ ун.

ЗЭХЪОКЫНЫГЪЭХЭМРЭ

КЪЫЗЫДИХЪЫГЪЭХ

лъфыгъэм мыжьо е чырбыщ унэ зетегъэпытыхъагъэкӀэ зыкӀиу-хъумажъэу чӀэхъажымэ, мыс-къарэ ашыщтгъагъэ ыкӀи илы-гъэкӀэ зыщымыгугъыжъэу, къэ-рабгъэу алъытэщтгъагъэ.

Лагъэхэм мыжьо унэхэр афагъэуцущтыгъэх

Шъыпкъэ, адыгэхэм мыжьо унэхэр ашыхъу яхэбзагъ, ау ахэр зыфагъэуцущтыгъэхэр зи-дунай зыхъожьыгъэхэр ары. Ащ ишыхъатых илъэс мин зытӀушым къыклоцӀ ашыгъэ исп унэхэу (исыплэ унэхэу) адыгэ чыгужъым итхэр. Хъадрыхэ гъунэ илэп, арышъ, лагъэу, дунаим ехыжы-гъэм мыжьо унэ, исп унэ фа-шыщтыгъэ, етӀани ахэм янахы-бэхэм Ӏуашъхъэхэр атырашыхъа-жыщтыгъэх. Мыжьо унэр цы-фым ымыкӀутӀэу е иягъэ ри-мыгъэкӀымэ, егъашӀэм щытыщт.

Чэу шъхъапырыкӀыпл.

Чыиф унэхэр зашыщтыгъэхэр бэшӀэгъэ дэд

Ижъым-ижъышым бгъагъэу ялагъэхэр зыфэдагъэхэр тэ, археологхэм, тэгъэунэфыжъых. Чыиф унэ шыкӀлэу тэ къыднэ-сыжыгъэхэр адыгэхэм захэ-лъыр бэшӀэгъэ дэд — джэрэ лӀэшӀэгъум иублаплэ къыщегъэ-жъагъ. А бгъагъэхэм, яшыкӀлэ-гъэпсыкӀэ зэхъокыныгъэшхохэр фамышыхъу, илъэс мин пчъа-гъэхэм адыгэхэр ачӀэсыгъэх.

Апэрэ унэхэу мыекъопэ куль-турэм илъэхъан агъэуцущтыгъэ-хэр экъуагъэх нахъ, тӀоу е щэу зэпытыгъэхэп. ЯгъэпсыкӀлэ-кӀэ хъурэягъэх, хъурэе лукы-хъагъэх е плӀэмыагъэх. Ар тэ, археологхэм, дэгъоу ащыдгъэ-унэфыгъагъэх ПщыкӀуыхъаблэ, Тэуыхъаблэ ыкӀи Ленихъаблэ яхэгъуашъхъэхэм къащыхэд-гъэщыжыгъэгъэ псэупӀэжъхъу илъэс 5000 — 5500-рэ зыныбжъ-хэм тятӀэ зэхъум. Яинэгъагъэ-хэр метри 4 — 6 нылэп зэрэ-хъуштыгъэхэр. Унэпкъхэр чыи-фыгъэх, акӀылухэри акӀоцӀхэри игъагъэх. Унэ закъом ыклоцӀ зэрэцӀыкӀлэм къыхэкӀлэу джэха-шъом мэшищ щыратыкӀыштыгъэ ыкӀи чый тырахъожьыштыгъэ. Зы машэм — шхыныгъохэр, адрэм — хъакъу-шыкӀухэр, ящэ-нэрэм — Ӏэмэ-псымэхэр ара-лъхъэщтыгъэх. Ащыгъум джы-рэ фэдэу унэгъо ӀапӀэхэр щы-лагъэгохэп.

А псэупӀэжъхэм ташытӀэ зэ-хъум гешӀӀэгъоны тызэрехы-лӀэгъагъэр — пасэрэм а чы-лэжъхэм адэтыгъэ бгъагъэхэр экӀлэ стыгъагъэх. ДӀапкъхэм ате-лыгъэ ятӀэхэр чырбышым фэ-

дэу атежъыхъэгъагъэх ыкӀи чы-хэмрэ пчэгъухэмрэ яужхэр дэ-гъоу къахэнагъэх. Пхъэ зэпы-дзепӀэ ужхэри ахэтлъагъоху хъугъэ.

БлӀкыгъэ лӀэшӀэгъум ыгузэ-гъухэм чыиф ыкӀи пхъэдэлъэшъу унэхэр зэрашыштыгъэхэр тлӀэ-гъугъэ. Зэрэрахъухъэщтыгъэхэ-ри, пчэгъухэр зэрэчӀасэщты-гъэхэри, чыхэр зэрэдадзышты-гъэхэри, унашъхъэхэр зэралэты-щтыгъэхэри, ятӀэр зэраутэщтыгъэ шыкӀлэри, дӀапкъхэр зэраишты-гъэхэри, клашъохэр зэрэклае-щтыгъэхэри. Тинэрылъэгъу къо-дыагъэп — унэи шыхъафым тэ, шъэожъыхэр, нахыжъхэм тӀаӀэщтыгъэ. ЕтӀапцӀэм орзэжъ-рэ фыркхэмрэ тетыутэти, шы-хэм татесэу, къедгъэкӀокӀыхэ-зэ, хъдгъэутихъэщтыгъэ. ЕтӀэ утагъэм шуанэхэмкӀэ къыготы-упкӀызэ бзылъфыгъэхэм етӀэ ӀапӀэхэр хъдгъэхыштыгъэх. Зы-хэм ятӀэр ахыштыгъэ, куп-ку-пэу гошыгъэхэу адрэхэм дӀапкъ-

Къамылышъхъэ унэу шъхъап-хъэхэр зыте-лъыр.

зырыштыгъэх. ТӀумэ апаупкӀы-мэ кӀэтӀаркӀоу къыпынэщтыгъэ. Ахэр зэшӀуагъанэхэзэ, зэпыдза-плӀэхэм ащагъэфедэщтыгъэх. Пхъэхэр зыщызэблӀкӀыхэрэм, къызэрэтӀуагъэу, чыбжъэуантӀэ-хэр ашыты, щызэтырапхэщты-гъэх. Унэпкъымрэ унашъхъэмрэ зыщызэолӀэжъырэ шъхъапхъа-кӀэхэм ыкӀи унэ къуапэхэм, бгыкӀухэм ахаупкӀызэ, пхъэ пы-упсыкӀыгъэхэр арагъэуцощты-гъэх е раубырыукӀыти, зэпагъэу-цощтыгъэх. Ахэм афэдэ зэпы-дзепӀэхэм унэпкъыр пытӀэу къа-гъэпсыштыгъэ. Щагу псэуалъэхэр чэухэм адакӀохэу Ӏэгум дагъэ-уцощтыгъэх. Мыщ дӀажым къэ-логъэн фае ахэр агъэпсыхэ зы-хъукӀэ адыгэ шэн-хабзэу зэ-лъэхэмыхъэр къызэрэдальтӀэ-щтыгъэр. Бзылъфыгъэхэм нахы-бэу якӀуапӀэхэр: гъэмэфэ пщэ-рыхъапӀэр, чэтэщыр, хъакур, къакъырыр, конхэр шхыншӀэ-шым пэблагъэхэу зэрагъэуцу-щтыгъэхэр. Щагум илахъэу ху-лъфыгъэмэ нахъ якӀуапӀэр унэ-шом ыкӀлӀэныкӀоу урамымкӀэ гъэзагъэм ыкӀи хъакӀэшым, хъа-кошым, шышӀолум нахъ апэбла-гъэщтыгъэх. ЗэшӀокӀ зилэ унагъо-хэм хэушъхъафыкӀыгъэу хъа-кӀэщ ашыштыгъэ.

Джэхашъомрэ лъэгущэмрэ

Адыгэ унэхэм етӀэ джэхашъо-хэр ялагъэх нахъ, пхъэмбгъухэр арадзэхэу щытыгъэп. Джэха-шъор чӀым телӀэтыкӀыгъэным пае, дӀапкъхэр амыихэзэ, кӀышъо ра-такъоштыгъэ. КӀышъор — етӀап-

цӀэу, къыратыкӀлэу, унэмэ ыкӀи лъэгущэмэ аракакъорэр ары. ЕтӀагъори ратакӀоу хъуштыгъэ. ЯтӀэр ратэкъухъэти, джэха-шъохэр зэныбжъэу зэрагъафэ-щтыгъэх ыкӀи дэгъоу аубэщты-гъэх.

Унэпкъыр аихэу, зыгъушъы-жыкӀлэ, етӀагъорэ шыцурэ зэ-хагъэкӀухъэти, кӀаижыштыгъэ, джэхашъохэри ащ фэдэ етӀа-гъокӀлэ тыраештыгъэх. Джэха-шъохэмрэ лъэгущэмрэ якъэбза-гъэ унагъом ис бзылъфыгъэхэм аналэ тырагъэтыштыгъэ: апхъэн-кӀыштыгъэ, къумгъаным псыгъоу къырагъэчъызэ, гухъэрэ дахэхэр ашызэ, джэхашъом тыраутхэ-щтыгъэ. Гъэмэфэ фэбэшхом ащ фэдэу псы теутхагъэу гъэуцъы-Ӏэтэгъэ унэм узыхъэкӀлэ, гуапэ.

ЕтӀагъоу теягъэм утетэу ушы-зекӀо зыхъукӀлэ, тетэкъу е къэ-кӀепӀы, ащ пае илъэсым къы-клоцӀ зытӀо-зыщэ тыраежъы.

Лъэгущэм иджэхашъо кӀэсэн-кӀэлъхэм, пкъэу зэнкӀэ кӀыхъэ-хэм, дӀапкъхэм къагъэпсы. ДӀапкъхэмрэ а пкъэухэмрэ азы-фагу кӀышъор зэратакъорэр. Лъэгущэр унэ гупэмрэ къадынэ-хэмрэ (унэнатӀэхэмрэ) алуашы-хъэу хабзэ, ау хъураеу унэм къекӀокӀлэу ашыхъэуи кӀыхэкӀы. Унашъхъэм ипчышъхъакӀэ лъэ-гуцэр къыдырекӀокӀы, кӀэсэнхэм атет, шъхъэ тыралъхъэ.

Унэнэлум, кӀэсэнкӀэлъхэм апа-шъхъэ, лъэкӀольэкӀхэр Ӏуагъэу-цох. ЛъэкӀольэкӀыр — пчэгъу кӀэкуитӀу ашъхъашъохэр пыхы-кӀыгъэхэу, чӀэлугъэхэу, гъучӀ лъэкӀольэкӀыр пӀэпцӀитӀукӀэ зы-хэлугъэр ары. А гъучӀыр ӀуакӀлэ, см 50 — 60 фэдиз икӀыхъагъ, см зытфых ишъомбгъуагъ, ыбгъуитӀукӀэ ышъхъагъы къэ-гъэщыгъитӀу къытешы. ГъучӀ Ӏуа-кӀэмкӀэ цокъэ лъэгур алъэкӀы, адрэ къыпышыхэрэмкӀэ ыбгъу-хэр аукъэбзыжъых.

Щагу псэуалъэхэр

Щагу псэуалъэхэм яшынкӀэ къулайныгъэ ин адыгэхэм ахэ-лыгъ.

ИжъыкӀэ унэ дӀапкъхэр тӀоу зэрэзекӀоцӀытыгъэхэм фэдэу мӀэ-лӀэхэм, шкӀэщхэм, къакъырхэм дӀапкъ зекӀоцӀытхэр афашышты-гъэх. Ахэм ятӀэ адамылхъэу уарзэ адаубэщтыгъэ — анахъ чыӀлӀэхомы псэушъхъэхэр фа-бэу арытыштыгъэх.

ЛӀажыгъэм цыгъуи шъуайи хэмыхъэшъунэу, гъушъэу, къа-бзэу ухъумагъэу шагъэлыным адыгэхэр фӀэкулаигъэх. Ащ пае

кон лъакъохэм щэрэхъ зейкӀым фэдэхэр апашыхъэщтыгъэх. Ахэм аблӀкӀлэу цыгъо-шъуаеу ащыщ зыпарэ дӀэпшыен ыкӀи ихъан ылъэкӀыштыгъэ.

Ижъырэ адыгэ чыгъ хатэхэ-ми мы шыкӀлэр ащагъэфедэ-щтыгъэ. Пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыгыр загъэтысыгъэр илъэс зытӀуш зыхъукӀлэ, ыпкӀы пауп-кӀыштыгъэ ыкӀи ылъапсӀкӀэ къы-дӀэбаехэзэ нэмыкӀ пагъэкӀы-хъэщтыгъэ. ЗэпыкӀапӀэм ычӀэгъ нахъ псыгъоу, ышъхъагъ гъумэу кӀыштыгъэ. А зэпытыпӀэр хъэ-цӀэ-пӀацӀэхэм пэрыохъу афэ-хъуштыгъэ.

ХаплӀэхэр ыкӀи щагухэр чыиф чэухэмкӀэ къашыхъэщтыгъэх, зэгъунэгъу унагъохэм, зӀахъыл-хэм азыфагурэ чэухэм къэла-пчӀэхэр ахамылхъэхэу зэпы-рыкӀыплӀэхэр афашыштыгъэх.

Чэтэщхэм лъэпӀэхэр арашы-хъэщтыгъэх, набгъохэр арагъэу-цощтыгъэх. Чэтхэр зыщыкӀлэ-цыштыхэр фӀэкулайхэу ашышты-гъэх. Мэзым щылыхъухъэзэ чыгъ псыгъо куамэхэр зы чы-пӀэм щызэхэкӀыхэу къыщырауп-кӀыштыгъэ. Ахэм дасэхэр афа-шызэ куамэхэм ахагъахъошты-гъэ, етӀанэ чы псыгъохэр да-дзыхэзэ, сэмбым (конус) фэ-дэу мэтэ чӀэ псыгъо пашыхъэ-щтыгъэ. Набгъо зыпагъэуцогъэ пчэгъум ылъапсӀ паупсыкӀыти, чэтэщым щычӀасэщтыгъэ, етӀанэ орзэ шъабэ ралъхъэщтыгъэ. Чэ-тэу ащ итӀысхъэрэм хъэхэри, ужхэри, нэмыкӀ хъэкӀлэ-къокӀэ жъгъэхэри дӀэкӀоенхэ алъэкӀы-щтыгъэп, нэсыштыгъэхэп.

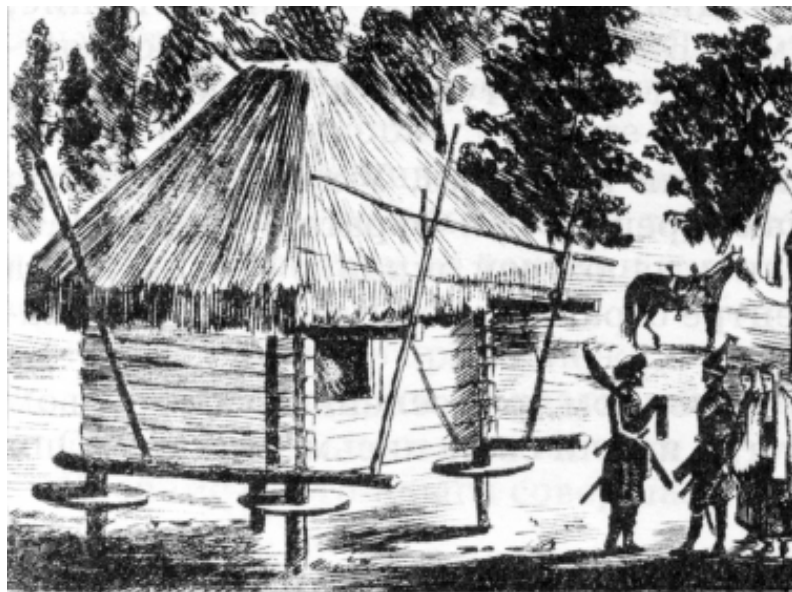
Чыифым зышыкӀыгъэ хуылъ-фыгъэ ыкӀи бзылъфыгъэ псыунэ-хэр щагу къогъухэм, зӀэпчы-жъэхэу, ащагъэуцущтыгъэх. Пчэ-гухэр чӀасэхэ зыхъукӀлэ, дӀап-къыр хъураеу зекӀоцӀыхъэу агъэ-псыштыгъэ. ПчӀэ халъхъэщты-гъэп, ыклоцӀ щыратыкӀыгъэ ма-шэм ыгъунэхэм пчэгъужъые-хэу пӀы щычӀаӀуштыгъэ. Ахэм теуцуапӀэу пхъэхэр атырауӀлэ-щтыгъэх. Унашъхъэм фэдэу псы-унэм ышъхъэ алӀэтыштыгъэ ыкӀи бгъэн тыралъхъэщтыгъэ. ЯтӀэкӀлэ ыкӀылу аиштыгъэ, ыклоцӀ мы-игъэу къагъанэщтыгъэ.

ПӀэсэрэ унэ шыкӀлэу щыла-гъэмэ тӀэкӀу нӀлусэ шъуафэт-шыгъ. Зигугъу кэтшыгъэ псэо-лӀэ шыкӀлэхэм зэхъокыныгъэ-шхо афимышӀэу илъэс мин пчъагъэхэм тильэпкъ ыгъэфэ-дагъэх. Нэужым унэшыкӀлэ фэ-шъхъафхэр адыгэхэм къахэ-хъанхэу хъугъэ.

Уахътэр лъыкӀуатэ къэс псэ-упӀэхэм яшыкӀлэ зӀэблэхугъэ мэхъу. Лъэпкъхэм, хэгъэгъухэм псэолӀэшыкӀлэ пэрытӀэу къыха-хъхэрэр зӀэпапхъэхэр къыз-фагъэфедэх. Джырэ тильэхъанэ къалэмэ ямызакъоу, пчъагъэу зэтет унэхэр къуаджэхэм ада-гъэуцох. КӀлэу къежъэрэм дыра-гъаштэ.

ТЭУ Аслъан.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей инаучнэ ӀофышӀэ шъхъаӀ, Урысы-ем ижурналистхэм я Союз хэт, Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ изаслуженнэ ӀофышӀ.

Коны. Конлъакъохэм щэрэхъым фэдэхэу пэрыохъу-хэр апытых.

Сурэтышым изекю гъогухэр

Дюзджэ къалэ нэр плэпехы

Тыркуем бэрэ самолеткIэ сыбыбыгъ, араб къэралхэм уарыханым фэшI Стамбул ушетIсэхынэу хъуштыгъ, ащ сыхъат зыщыплIрэ зыщызгэпсэфыти, сигъогу пысыдзэжыштыгъ. Факлоу къэралыгъошом мымакIэуи сыхагъ, Стамбул, Анкара, Бурсэ къэлэ шъэджашъэхэм сиунэе сурэт къэгъэлъэгъонхэр ащысIыгъэх. Дэгъоуи реклоуыгъэх. Сильэпкъэгъоу къэлэ цIэрылохэм адэхэм язакъоп, кавказ лъэпкъхэри тыркухэри ягъусагъэх плъакохэм. Къэгъэлъэгъонхэр къызэлухыгъэнымкIэ адыгэ гъэсагъэхэу, сурэтышIхэу, цIыф лъэрыхъэхэу исхэр Iэпылэгъу къысфэхъугъэх. Амалэу яIэр амыгъэбылъэу къызделагъэх, адыгэм хъакIэр зэрикласэр къагъэшъыпкъэжызыз.

СурэтышIхэу Тыркуем щыцIэрылабэхэм нэлуасэ сафэхъугъ. Ахэр ясэнахъаткIэ гъэсэгъашох, академихэр, университетхэр къаухыгъэх. Дунэе мэхъанэ зисурэтхэм яIэхэр ахэтых. Быслымэн къэралыгъошом сурэт зэрэщашырэр къагъэнэфагъ.

Джыри сэбыбы Тыркуем, «Боинг» хъоо-пшаум тимыгъэсысэу хы ШлуцIэр чэщыр тIум зэпытчыгъ, рэхъатэу Стамбул иаэропорт Сабихэ тытетIысхъагъ. Джы мурадэу сIэр фэшъаф, сурэт къэсшIынэу ары, акварелькIэ псынклэу сурэт сшIынэу зыгъэсагъ, илъэс щэкIыкIэ узэкIэлэбэжымэ Болгарием, Венгрием, Сирием, Иорданием, Къалмыкым сачылагъ. Джы Тыркуем сишыпэ къэзгъэзагъ, къэлэ дэхэ дэдэу Дюзджэ фэсыузэнкIыгъ. ИлъэситIу горэ хъугъэ адыгэ къоджабэ къызэгъэтысэкIыгъэу нэр плэпызыхырэ къалэр зыслъэгъурэр. Ащ щегъэжыагъ сынаIэ зытесыдзагъэри. Джыри Чэтэу Ибрахымэ зыхэт купым япхъэе-псыекIэ сыкъэкIонэу хъугъэ.

КIалэу Стамбул къыщыспэгъокIыгъэр нэгущу шъхаем, иадыгабзэ шоркъ, ауми, тызэгъурылауагъ. Къэлэ дахэм тыкъынIгъэсыгъ. ХъэкIако кIорэ пшъашы сигъусагъ, ащ ипшъэ-шъэгъуи къыпэгъокIыгъ. Телевидениеу «Адыгейм» къыкIыгъэхэри нэбгырищ хъухэу тигъусагъэх. ХъакIэмыз Мирэ икупэу Дюзджэ университетим адыгабзэкIэ щезыгъаджэхэрэм телекъэтын афашIынэу къэкIуагъэх. Сэ апэ сыкъэсыгъэти, Шагуджхъаблэ сыщырагъэкIыгъ, Дюзджэ къалэр километрийшI горэкIэ къызэтынэкIыгъ. Нэф къэшъыгъахэти, къэлэ дахэр сынэгущу къыкIэуцауагъ, ыпэкIэ слъэгъугъэти, ичылабэхэр къэсшIэжыгъыгъ. Шагуджхъаблэ пщыплэ-кIэ къысфыхахыгъэу шытыти, щагу гъэшIэгъон сыдащагъ. Километрэ шьитIум ехъукIэ пэчыжэ Стамбул къалэ сыкъыздащэгъэ чыплIэр. Шагу тегъэ-псыхъагъэр шхэплэ-ресторанхэмкIэ ушъагъэ, хъакIэщэу дэтым уилгъынэу унипшI хэт. Пцэжыыхэр хэсэу псыубытыгъэ

заулэ зэготэу щыт, ахэм къахызыэ форелыр зыгъэпсэфаклохэм афагъажъэ. Псыубытыгъэхэм ащыщ горэм щэрэхъышхо къыщеклоуы, псы шъхъалыр гум къыгъэкIэу. Икыу фэдизэу зысымыплъыхъашъуэ, хъакIэщ дахэм чыием сыщылуитхыгъ. СыздэщыIэри, сизылIэужыгъори сщигъэгупшэу пытэу сыхэчыягъ. Мэлэклалэм юж чыер арыти нахъ дэгъур, жыи-хэм зэралоштыгъэу, къыстеклуи плэм сыхигулагъ.

Шагуджхъабл

Икыу фэдизэу зысыгъэпсэфым, чылэ дахэм зыплъыхъако сыхэхагъ. Сурэт цыкIухэу этюдкIэ заджэхэрэр зэрэсшIыщт Iэмэ-псымэхэр, тхылыплэ цы-нэр зытелыщт бжъэр, этюдникир, псы щэлъэжыер ягъусэу къоджэдэсхэм сызалъэгъум, сагъэшIагъу къыспыплъыхъагъэх. Ау псынклэу къысэсагъэх, сыкъыдэхъухагъэм фэдэу къысфэхъыгъэх.

Шагуджхъаблэ ины, дахэ, къэбзэ-лъабз, къушъхъэ лъапэм ыгъунэ егъэкъугъэу кIэ-лъырыс. Къушъхъэр зэфэдэкIэ мзышху, чыгъэу тетхэр Iэплэ-кIуитIум нагъэсыхэу гъумышхох, лъагэх. Чыгаер, анаер, бзыфыр къахэщых, кIайи, ланчыи хъоих. ЗыкIи сымылъэгъугъэхэри ахэтых. Чылэр зэфэдэкIэ къызэлэскIухагъ, дэс-лъагъорэм зэкIэми згъэшIэгъон къахэсэхы. Унэхэр тIоу зэтетых, гъурыжэ плъыжэ ателъ, яшъхъаныгъупчъэхэр зэбгъутых, ахэри бэх, пчъэхэри бэх, унэпкъхэр краскэ зэфэшъхъафкIэ гъэлагъэх, ау шъончъэх нэм къыкIэмылIэджэхэр. Шагухэр хъоо-пшаух, уц упхъуагъэр адэт, плиткы пшахъуи адэслъэгъуагъэп. Чэу цэпкъым тет слъэгъугъэп, зэкIэдзагъэхэу щагу-шхохэм азыфагу итых. Чэтэщхэр, мэлэщхэр, къакъырхэр шъхъафыхэу къогъупэхэм акъотых. Пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыгхэр адэтых: къыпцIэ, мыIэрыс, чэрэз, дэшо, шхончыпэ (инжир) сынэ къыплэшофэх. Гъунэ зымыIэр дэжыер ары, ахэр хэтэ шъхъафэу шытых. НэикI-луикIэу кIыкIай. Апызыбз. Кошэ-куашэш, къащыпкIухъан олъэкIы. Шоу аукъэбзы ачIэгъ. Дэжыер яфедэ къэкIоплэшху, хэгъэгуми къенэ, фэшъхъаф къэралхэми ащэ. Чэм-мэлхэр алыгъых, гъогупэхэм псыцу заули ащыслъэгъоу хъугъэ. Чэмхэри мэлхэри гъурых, Кавказ щыIэхэр угу къагъэкIыжы.

Чылэ кIоцIыми пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыгыбэ дэт гъогупэхэм алутихэу. Бзыф чыгыр яклас, ахэр ин дэдэх, къута-мэхэр къыраупкIэхышъэ, икъэгъагъэ къыпачышъ, агъэгъу, те-хъэгъу узхэм рялазэх. ЗыкIи сымылъэгъугъэ чыгхэми салу-клагъ. Ахэм атхъапэхэр Iужьух, гъэмафи кIымафи шхъонтIабзэх, апкъыхэр куплэ чIапцIэх, пытэх, къапыкIэрэр IэзэгъукIэ агъэфедэ.

Гъогухэр къабзэх, чэу лъапсэ-

хэми уцыжэ арыслъэгъуагъэп. Нахъыбэрэм асфальт ателъ.

Апэу адыгэхэр къыдэтысхъагъэми, тыркухэр, курджхэр бэу къахэтIысхъагъэх, зэкIэри тыркубзэкIэ мэгущыIэх. Адыга-бзэр нахъыжъхэм агъэбзэрабзэ, ахэм къакIэлыкIохэрэр фэсэмэгъу хъазырых, анахъыкIэхэр бзэмылу шъыпкъэх, мэкIэ дэд елорэр къызыгурылорэр. Анэхэр къицIуыкIэхэу къыплотлъыхъэх, «сыд пае себгъэзыгъ» къырагъэкIэу. Ауми, уауджэгъурэр, гушIубзыух. Нэгумэзэхэ-нэгъуцу ахэслъэгъуагъэп. Сэри сакъыхэхъухагъэм фэд, сахэ-кIуакIэ, сигуапэ ауштэу апэрэ мафэм зэрэкIэсыдзагъэр. Къоджэ гупчэм мэщытэу зидэпкъхэр чагъэм сыщыIулагъ. Ащ нэмазышIхэр зэрэчIэмыхъажы-хэрэр нэфагъэ. Ар адыгэхэу Шагуджхъаблэ дэтысхъагъэхэм ашыгъ. Чыгусысым хъалэч ригъэфагъэр абгыни, мэщыт дэхэ-хэшо къушъхъэ чапэм тыра-шIыхъагъ. Фыжыбз, зилэтынышъ, быбыжыштым фэдэу псынклэ, минэрэ фыжэ кIыхъэ-шхуитIури уфэ-упцIэхэу къыте-щых. Пэмычыжъэхэу шхэплэ-щайешъуапIэхэр Iутых, зыхэр адыгэх. ЩайешъуапIэр хъои, тхъэм ихъарзынэжэ, къыплотчы-жыбфэ урагъэшъошты. Стэчан зэпыфызыкIыгъэм щай плъы-жыбзэр мэ IэшIуер тырихэу къыпфагъэсы. «Сыфаепыр» яджа-гъу, къахъыгъахэмэ, ипшъун фае. Мафэм стэчан шъэныкур изышъурэр нахъыб, псым нахъ псынклэу рашъу, сыдэу пшын, ащи уесэн фай.

Псыхъожые дэхэ дэдэм сызэпырыкIыгъ, ар чылэ гузэгущыпкъэм дэчы, къэбзэ-лъабз. Тхэркъожышхохэр бгъуитIум-кIэ алуизыбз, ахэр лъагэх, тхэ-пэшхох, «батыркъан» зыфалорэ-хэри ахэтых, умышIапэрэмэ, тхэркъожышхохэр ахэгъэкIокIэгъо-шIу. Ахэм уанэсмэ, укызэхастыхъэ, щэнаут ахэлъышъ, мэ-шлостыгъэ уж зынэсырэм къы-тыранэ, Пщыцэ ныбэ тыцIы-кIуэз тызэрэщыхэстыхъэщыгъэр сыгу къагъэкIыжыгъ. Псыхъо бгъуэзэ цыкIур шъэфэу мзекIоми, къызещым джынэуэ хъугъэ, зымышIэжъэу зыриутэ-кIыжъэу къыублагъ. Шагудж-хъаблэхэм, «о-е-гъэбжъур къыт-фэпщагъ, Къат», — алозэ яго-пагъ. Къушъхъэпс цыкIур шIэхэу зыпкъ иуцожыгъ, ымакIи къэмэкIэжыгъ.

ШIэхэу къоджэдэсхэм сясагъ. Адыгэ чылэм къыдэхъэгъэ хъакIэр шъэфы хъуна, псын-кIэу сыкъашIагъ, нэлосаби къыс-фэхъугъ. Нахъыбэр сипкъэгъу-лэгъух, нахъыжъхэри, нахъы-кIэхэри ахэтых, зэкIэми си-нэлуасэхэм адыгабзэр икъоу алул, хэцэо-плIэукIыхэрэр мэкIэ дэдэх. ЩайешъуапIэр хъои. Тучан заулэ дэт, шхын щэхъу амыщэу, хъалыгъугъэжъапI, щы-гъын тучан, Iэдэ-одэ тучан, зэкIэ цыфым ищыкIагъэр ащэу, зэтефыгъэу чылэшхом дэтым гъунэ илэп. Гъэтхэпэ гъуй-сый хъазырми, хэтэрыкIхэр бэу

ащэх. Нэшэ-къэрапызхэр шъэ-джашъэхэу иных, сэнашъхъэ-хэр зэтефыгъэ закIэх шъоу-псым фэдэхэу, нэр плэпахэу тегъэпсыхъагъэх, хъопсагъох. Шхончыпи, мыIэрыси, абрикоси, къыци хъоих, лъапIэхэп. «Супермаркет» тучанышхор кIуапIэ сшIыгъэ, узыфаер къа-хэхыгъуай, шхыныгъоу дунаим тетыр зэкIэ чIэлъ, былым-мэл нэкулы, кIэнкли, тхъуи гъунэн-чъэх. Бзылфыгъэ зэтеухъу-магъэхэр щаклох, ялIыхэри ягъу-сэх. Тучан байшхор зыхэрэр тыркух, лIыхэм адыгэбзэ тIэкли ашIэ, щхыпцIыхэзэ зыфаехэр къысагъашIэ, сызфэе тIэклир Iэпэ-лъапIэкIэ сэри ясэлэ. Ушхэн хъумэ укIытагъо щыIэпышъ, сэ-ри зэхасэгъэшIыкIы, нэгущло-хэр къыздэхъугъэхэ папкIэу къысфэхэчыфых. Анахъэу згъэ-шIэгъуагъэмэ ащыщыр, тыркуи, адыги къуаджэм дэсым ясэ-лам апэ ит, IугушIукIэхэу къыб-дэгущыIэх, сэмэркъэушхо ахэлъ.

Мусэ кIыхъ

Дэхэклаеу къоджэ дахэм щынэлуасэ сыхъугъ. ХъакIэщэу «Карабалык Каплан оглу» зыцIэм сис, зыхэрэр зэрэкур-джхэр псынклэу къэсшIагъ, зэ-шищ мэхъух, нэгущ-нэшхъо тегъэпсыхъагъэх, яшъхъэгъусэ-хэр шъхъэтэхэу кIыхъэхэмкIэ тырку бзылфыгъэхэм афэдэ-хэу зэшIопхыкIыгъэх. «Курдж, курдж» зэраложызыз Iапэ зы-фашIыжымыи, абзэ ащыгъу-пшагъ, тыркубз алулър. Чэ-фылэх, нэшIо-гушIох. Шхэплэ пчъагъэ щагушхом дэт, тIоу зэтети ахэт. Пцэжыер псы убытыгъэм къыхахышъ, псын-кIэу къагъажъэ. Арын фай хъакIэщ-шхэплэ тегъэпсыхъагъэм тетхагъэр «Пцэжые шлуцI» е «пцэжые къуапцI».

Урамым адыгэбзэ къабзэ-кIэ гушыIэхэрэм сачыIокIэ, ау мэкIэ дэд, нахъыбэр тыркубз. Тырку шъуашэр згъэшIэгъуагъэ, ныохэм шэкI чIапцIэхэм ахэ-дыкIыгъэ гъончэдж пхэлъэ куу дэдэхэр ащыгъых, альэгъуан-джэ къыблэкIы якуугъэ. Хъоо-пшаум ишIуагъэкIэ пчъагъэрэ зэгъэлъагъэх, альапэхэр бгъу-зэхэу зэпыфызыкIыгъэх, цокъэ шъхъэко пэпцIэ къэгъэщыгъэ-хэм арытых. Шъхъэтэхэу пIокIэ кIыхъэ шлуцIабзэхэмкIэ ухъу-магъэх. Къэптан пIокIэ кIы-хъэхэмкIэ алхэхэр ыгъэбылъэу зэтекъузагъэхэр нахъыб.

Жыыхэм якIыIутелъ къэп-танхэр нахъ хъоо-пшаух. Тырку лIыжъхэми а щыгъын дэдэр ащыгъ, Iэхъу-лъэхъу быхъухэр якласэх, упкIэ пэлэ хъураер ашъхъашыгу ис.

НыхъыкIэхэм шъхъэтэхор къащэкIыгъэми, анэгухэр ихы-гъэх, къопцIэ нэгущ гохых, ящыгъынхэри къащыкIыпа-гъэхэми, заухъумэ, къазэгъэу зафапэ.

КIалэм кIалэ илоф, пшъэ-шъэжыыхэри шъэожыыхэри IэпцIэ-лъапцIэх, лъэсыр лъэсэу, кушъхъэфачъэм тэсыр тэсэу Шагуджхъаблэ зэпачыхъэ. КысэуцокIыхэу Iоф самыгъа-шIэуи мэхъу, зыуж ситыр ашло-гъэшIэгъонэу, зэпымыоу тыр-кубзэкIэ сэмэркъэу къыздашIы. Пцэгум сыкIымыхъэу дэхэклае-рэ скъудыигъэ, чылэ гъунэхэр, мзышхор сикIуапIэхэу, аузэ сясагъ, ежэ къоджэдэсхэри къысэсагъэх. «Сэлам алейку-мышхокIэ» цыкIуи ини къыспэ-гъокIых. Машинэ тегъэпсыхъа-

гъэхэр къагъэуцухэшъ, ашло-гъэшIэгъонэу къысэплъых, бэ-рэ къыздэгущыIэхэми, къыз-гурылоу къыхэкIырэр, щыхэхэзэ ашъхъэ щагъэзыежыи тыркубзэ тIэкли адыгабзи зэгъусэу сы-задэгущыIэжыкIэ.

ШъхъэуцIыр къыригъэжъу-кIэу фэбэшху, ащ фэшI чыгъ-жаушхохэм сачIэуцо, хъурэ-бзэу слъэгъурэр зэкIэ сурэт сэшIы. Дунэе дэхэ дэдэшъ сы-зыхэтэр, сегъатхъэ. Хъахъым тетэу угушыIэштмэ, дунаир къэ-зыгъэшIыгъэр хэукъуагъэп, чы-плэ дэхэ дэдэба зэкIэри? Тыги, мази, мэзи, уашъуи, псыхъуи, чыгуи гъунэнчъэу дахэх. Тыр-куем ичыгоу адыгэ чылэхэр хъоу зылухсэ Дюзджэ къа-лэ илэгъо-блэгъухэр дахэх.

Сэгъэшлагъо, Мартирос Са-рьян ермэл сурэтышIышхоу дунаим щыцIэрылоу Тыркуем щышIыгъэгъэ сурэт хъалэмэт-хэм ахэт чыгхэр ямышIыкIэ-хэу зэришIыгъагъэхэр. Чыгъ-пэпчэ исурэт, ыпкъ, ышъхъап зэфэмьдэхэу ыгъэпсыщыгъ. Цыфхэм анапэхэр зэрэзэфэ-мьдэхэм фэдэу. Джы ар нэ-рылэгъуу къысфышIыщыгъ ду-наим зыцIэ тизы хъугъэ ер-мэл сурэтышIышхом. Чыгъхэм псэ апытэу, яшэни, ясурэти зэфэмьдэхэу сапашъхъэ иты-гъэх. Сырегъэгупшысэ, «тобэ, дунаир къэзыгъэхъугъэр, сы-дэу уиамал ина, сыдэу гъу-нэнчъэу даха уилумэтхэр зы-хэтхэ дунаир, дунай хъафыр» жыыхэм зэралоштыгъэр сыгу къэкIыжыи. Анахъ сурэтышIы-шхори а дунай дахэм щыщ-ми, идэхагъэ гъунэм нэсэу къы-зэримыгъэлъэгъошъуштым джы сыришъхъатыгъ. Ары сурэтышI-пэпчэ илэшIагъэхэм ежэ иду-нэ еплъыкIэ къызкIахэщырэр, шъхъэм гукъэкIыжэ гупшысэу щызэблэкIырэр макIэп. Слъэ-гъурэр зэкIэ сшIодахэу, си-сурэтхэм самыгъэразэу, зэ-пысымыгъэоу Iоф сшIэщыгъ, Тхъэм сигъэгъушхоу, сыфигъэ-чэфэу сянэ зэрилоштыгъэр сыгу къэкIыжыщыгъ.

Сыпшыгъэ хъазырэу хъакIэ-щым къэзгъэзэжыгъ. Къурдж зэшхэм анахъыжым Iупшхып-цыкIэу Iэдэкъэ телефоныр къы-сфещэи:

— Муса къыплъыкIуагъ, — ылуи къурджыбзэ гушыIэ къыхы-гъэщыгъ, тIэкли-шъокIухэр къы-зэшIонапэзэ ыбзэкIэ къыси-гъэшIагъ. Сыдэлэбайи слъэкIы-штым фэдиз, зэралъагэр къыз-гъэкIэу, «Муса» зысэлэм, къы-гурылауагъ. Мусэм пэщыр къы-речи:

— Теуцожь Къыт, тыдэ ущыл, тхъамафэ фэдиз хъугъэ сы-къызыплъыхъурэр! Мэзым зэ къыхэкIыжыри Шагуджхъаблэ къыдэгъуошъа!

«Теуцожь Къыт» — ары къы-зэрэсэджэрэр бэшIагъэу сшIэрэ-ллы тегъэпсыхъэгъэшхор.

Мусэр сатыум хэт, илофхэ-ри шлуклаеу кIэкIых. БэшIагъэ зысшIэрэр, тызэлукIагъэуи щыт. Чэфыл, нэщх-гушх, исэмэркъэу гъунэ илэп, ау дысэп, сыд къы-ломи екIу чэфылэм. Лъагэ. Пэт-хыщэ хъазыр, сапсыгъэ диа-лектыр ыпэ ит. Къоданэу ищыгъ, щыгъыныр зэкIэ щадыкIыгъэм фэд, къыгъэшъуашIоу къэкIу. Чан, нэлуасэу илэр мыухыжэ, жыи кIэтэу мэгущыIэ. Уигъэдэ-лонэу, зыфаер уигъэшIонэу гъэ-псыгъэ. Хъалэлышъ, къыпфи-мышIэн щыIэп, ащ ежэ тхъа-гъо хегъуатэ.

ТЕУЦОЖЬ Къат.

(Джыри къыкIэлыкIошты).

УПЧІЭ — ДЖЭУАП

УФ-м и Президент ыухэсыгъ

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиныр кІэтхагъ Федеральнэ хэбзэгъуцугъэу «Урысые Федерацием ПенсиехэмкІэ ифонд 2015-рэ илъэсымкІэ ибюджет ехылагъ» зыфилорэм.

УПЧІЭ. Урысые Федерацием ПенсиехэмкІэ ифонд 2015-рэ илъэсымкІэ ибюджет фэдэ-хэмкІэ тхьапш хура?

ДЖЭУАП. ПенсиехэмкІэ фонд 2015-рэ илъэсымкІэ ибюджет фэдэхэмкІэ сомэ миллиард 67-рэ миллион 995,17-рэ мэхъу. Ар Урысые Федерацием ихэгъэгъу кІоцІ продукция (ВВП-м) ипроценти 9 мэхъу.

УПЧІЭ. Хъарджхэр тхьапш хуухэра?

ДЖЭУАП. ПенсиехэмкІэ фонд 2015-рэ илъэсым хъарджэу ышлщтхэр сомэ миллиарди 7-рэ миллион 618,15-рэ. Ахэр 2014-рэ илъэсымкІэ агъэнэфэгъагъэхэм процент 18,7-кІэ анахыбэх ыкІи Урысые Федерацием ихэгъэгъу кІоцІ продукция ипроценти 9,9-рэ мэхъу. Хъарджхэр фэдэхэм зэранахыбэр 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехуылэу ПенсиехэмкІэ фондм ибюджет щыцъу амыгъэфедэгъэу къэнэгъэ сомэ миллиард 221,1-р хэгъэхъожьызэ кырагъэкъужьы.

УПЧІЭ. Страховой тынхэу ПенсиехэмкІэ фондм 2015-рэ илъэсым кы-ІэкІэхъащтхэр сыд фэди-

зыщтхэу пэшлорыгъэ-шъэу агъэнафэра?

ДЖЭУАП. Ахэр триллиони 3,9-м ехъу. ШІокІ зимылэ пенсие страхованием тегъэпсыкІыгъэу 2015-рэ илъэсым ПенсиехэмкІэ фондм ибюджет кы-ІэкІэхъащтхэр сомэ триллиони 3-рэ миллиард 904-у агъэнафэ. Ащ хэлъытагъ зизакъоу Іоф зышлэхэрэм къатыщт тынхэу сомэ миллиард 86,28-рэ хуэрэр ыкІи псауныгъэмкІэ щынагъоу, зэрар къэзытэу щыт ІофшІэнхэр зыцагъэцэкІлэрэ производствэхэу списокэхэу N 1-м, 2-м ахахъэхэрэм хэгъэхъожь шІыкІэм тетэу къатын фэе страховой тынхэу сомэ миллиард 88,91-рэ хуэрэри. Прогнозхэм атегъэпсыкІыгъэу шІокІ зимылэ пенсие страхованием страховой тынхэу 2015-рэ илъэсым кыІэкІэхъащтхэу агъэнэфэгъэхэр 2014-рэ илъэсым зэрэщытыгъэм проценти 6,4-кІэ нахыб.

ШІокІ зимылэ пенсие страхованием тегъэпсыкІыгъэу страховой тынхэу кыыхэкІыщтхэр зыфэдищытхэр къалытагъэхэу экономикэ хэхъоныгъэмкІэ Министерствэм лэжъапкІэмкІэ хэгъэгъу тельтитэгъэ прогнозхэу ыгъэнэфэгъэхэм атегъэпсыкІыгъэу.

ШІокІ зимылэ пенсие страхованиемкІэ цыфхэр зыгъэлажъэхэрэм апае страховой тынхэм ятариф процент 22-у къэнэжъы ыкІи ащ хэгъэхъожьы страховой тынхэр къэлъытэгъэнхэм фэші зышІокІыхэ мыхъушт базэу агъэнэфэгъэм къехъугъэ сомэ пчыагъэм пае тедзэу проценти 10.

УПЧІЭ. Пенсионерхэм япчыагъэ сыд фэдиз хэхъоштэу агъэнафэра?

ДЖЭУАП. ПенсиехэмкІэ фондм ыльэныкъокІэ икІэу пенсие зэрэтыхэрэр 2014-рэ илъэсым нэбгырэ миллион 42,1-рэ мэхъумэ, пэшлорыгъэ-шъэу зэрагъэнафэрэмкІэ, 2015-рэ илъэсым нэбгырэ мин 600-кІэ нахыбэ хуунхэшь, нэбгырэ миллион 42,7-м пчыагъэр нэсыщт. Урысые Федерацием ПенсиехэмкІэ ифонд пенсие зэрэтыхэрэм япчыагъэ нахыбэ зэрэхъуштым лъапсэ фэхъу: зыныбжъ къэсыгъэр пенсием агъакІоу зэрэхабзэм тетэу къа зэрэхъоштым имызакъоу, 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м кышыублагъэу Республикэу Къырымрэ Федеральнэ квалэу Севастопольрэ ащыпсэурэ пенсионерхэм Урысые Федерацием ПенсиехэмкІэ ифонд пенсие аритэу зэрэхъуштыр.

2015-рэ илъэсым кышыублагъэу УрысыемкІэ пенсие шъхьалэу щытыщт страховой пенсие (ІофшІэнымкІэ пенсием истраховой Іахъ). Ар зэрэтыщтхэр 2015-рэ илъэсым нэбгырэ миллион 38,8-рэ мэхъу. Ащ имы-

закъоу, нэбгырэ миллиони 3,3-м ехъурэмэ къэралыгъо пенсие ятыгъэным тегъэпсыкІыгъэу пенсие аІэкІагъэхъащт. Социальнэ пенсие зэрэтыщтхэр нэбгырэ миллиони 3 Іэпэ-цыпэ мэхъу.

УПЧІЭ. Пенсиехэм къа-хэхъошта?

ДЖЭУАП. 2015-рэ илъэсым апэрэу пенсие зыфэдищытхэр пенсие формулакІэм тетэу пенсие коэфффициенты зыфэдищым (пенсие баллым уасэу ілэм) тегъэпсыкІыгъэу агъэнэфэщт. 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехуылэу ар сомэ 64,1-рэ мэхъу. ПенсиехэмкІэ фондм ибюджет кышыдалытагъ коэфффициенты индексация зэрэ-шыщтым кытыщт хъарджыр. 2015-рэ илъэсым имэзае и 1-м ар проценти 7,5-у индексация ашІыщт, ау зэрэщытыщт шыпкыэмкІэ ар зэльытыгъэ-щтыр 2014-рэ илъэсым потребительскэ уасэхэм къахэхъуагъэр зыфэдищы ары. А шІыкІэ дэдэм тетэу мэзаем и 1-м индексация ашІыщт зэмыхъокІэу гъэпсыгъэ тынри. Ар 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехуылэу мазэм сомэ 3935-рэ мэхъу.

УПЧІЭ. Пособиехэмрэ социальнэ тынхэмрэ 2015-рэ илъэсым сыдэу-щтэу гъэпсыгъэщтхэ?

ДЖЭУАП. Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд федеральнэ фэгъэклотэныгъэ зилэхэм: ветеранхэм, сэкъатныгъэ зилэхэм, Советскэ Союзым и ЛІыхъужъхэм, Урысыем и ЛІыхъужъхэм,

нэмыкІ нэбгырэ миллион 16,07-м социальнэ тынхэр аретых.

ПенсиехэмкІэ фондм ибюджет тегъэпсыкІыгъэу 2015-рэ илъэсым имэзае и 1-м мазэ къэс аратырэ ахъщэ тынхэр проценти 5,5-у индексация ашІы-щтых. 2015-рэ илъэсым Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд ЕДВ-р ятыгъэным сомэ миллиард 410,1-рэ пэлуигъэхъащт. Ар 2014-рэ илъэсым агъэфедэгъэм проценти 9,1-кІэ нахыб.

УПЧІЭ. Ны (унэгъо) мылькым хэшІыкІэу кыыхэхъошта?

ДЖЭУАП. Ільэси 8-м кы-кІоцІ ны (унэгъо) мылькур фэди 2 фэдищІэ нахыбэ хуугъэ. 2015-рэ илъэсым Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд ны (унэгъо) мылькым ехыплэгъэ къэралыгъо сертификатхэр, джащ фэдэу ны (унэгъо) мылькур ятыгъэнхэр лыигъэклотэщт.

Ны (унэгъо) мылькур ільэс къэс индексация ашІы. 2007-рэ илъэсым ар сомэ мин 250-рэ хууштыгъэмэ, 2015-рэ илъэсым сомэ мин 453,026-м нэсыщт, нэмыкІэу кэплон хуумэ, 2014-рэ илъэсым зэрэщытыгъэм сомэ мин 23,6-кІэ нахыбэ хуушт.

УПЧІЭ. Социальнэ программэхэм мылькыбэ апэуагъэхъащтхэ?

ДЖЭУАП. Социальнэ программэхэм сомэ миллиард апэуагъэхъащтэу 2015-рэ илъэсым тельтитэгъэ бюджетым кышыдалытагъ. Джащ фэдищт Урысые Федерацием исуьбектхэм.

ПенсиехэмкІэ фондм и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыІэм ипресс-кыулыкъу

ЯшІэныгъэхэр аушэтыгъэх

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щызэхашцэгъэ зэнэкъокъоу «Игры разума» зыфилорэм изэфэхьысыжъхэр мы мафэхэм къэнэ-фагъэх.

Къэралыгъо гъэлорышІэнымкІэ факультетыр ары Іофтхьабзэм кІэщакІо фэхъугъэр. Гуманитар дисциплинэм ыльэныкъокІэ гурыт еджаплэхэм ащеджэхэрэм ыкІи студентхэм яшІэныгъэхэм ахэгъэхъогъэныр сэнаушцыгъэ зыхэлъ ныбжыкІэхэр кыхагъэщынхэр ары пшъэ-рыль шъхьалэу зэхэщакІохэм зыфагъэуцужьыгъэр.

Апэрэ уцугъоу чъэпыогъу мазэм зэхашагъэм зэкІэмкІи ныб-

жыкІи 150-рэ фэдиз къекІолэгъагъ. Мыекъуапэ дэт гурыт еджаплэхэу N 3-м, N 10-м ащеджэхэрэмрэ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым истудентхэу апэрэ курсым исхэмрэ зэнэкъокъум хэлэжъагъэхэр. Ахэм ащыцъу анахъ дэгъоу зыкъэзыгъэлъэгъогъэ нэбгырэ 28-р ятІонэрэ уцугъом хэлэжъагъэх. Сыхъатрэ ныкьорэм кыкІоцІ зэнэкъокъум къекІолэгъэ ныбжыкІэ-

хэм темэ зэфэшъхьафхэмкІэ эссе атхыгъ. Нэбгыри 7-мэ ятхыгъэ анахъ дэгъоу альпытагъ. Ахэр ары аужырэ уцугъоми хэлэжъагъэхэр.

Ящэнэрэ уцугъор зэкІэми анахъ кыныгъ, арэу щытми, лъэныкыбэ зэфэшъхьафхэмкІэ шІэныгъэ куухэр зэралэхэр ныбжыкІэхэм къагъэлъэгъуагъ. Интеллектуальнэ зэнэкъокъум анахъ дэгъоу зыкышызыгъэлъэгъуагъэу альпытагъэр Мыекъопэ гурыт еджаплэу N 3-м щеджэрэ Елизавета Вершинина ары. ЯтІонэрэ чыплэр фэгъэшъошагъ Екатерина Мари-

нинам, ар Мыекъопэ гурыт еджаплэу N 10-м щеджэ. Ящэнэрэ чыплэр кыдихыгъ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым истудентэу Бэчмыкыо Нэфсэт.

ТекІоныгъэ кыдэзыхыгъэхэм ыкІи зэнэкъокъум хэлэжъагъэхэм зэкІэми щытхэу тхылъхэмрэ шІухъафтынхэмрэ афагъэшъошагъэх.

ПАТІЫКЪО Анет.

НАРКОМАНИЕР

Іофтхьабзэр аухыгъэми...

«Хъадэгъур зыщашцэрэр ошІэмэ, къало» зыфилорэ Іофтхьабзэу наркотикхэр зэрагъэзекІорэм лы-плъэрэ Федеральнэ кыулыкъум зэхыцагъэм иятІонэрэ уцугъо Адыгеим щаухыгъ.

Іофтхьабзэм изэхэщакІохэм мурад шъхьалэу ялагъэр наркотикхэм апыщагъэ хуухэрэм япчыагъэ зэрэхахъорэм цыфхэм, общественностым зэрэпсаоу анаІэ тыргъэдзэгъэныр ыкІи зэкІэми акІуачІэ зэхэлъэу ащ пэуцужыгъэн зэрэфаер алыгъэлэсыгъэныр ары. ШкІогъум и 17-м кышыгъэжъагъэу и 28-м нэс Іофтхьабзэм иятІонэрэ уцугъо Адыгеим щыкІуагъ, апэ-

рэр мы ільэсым игъэтхэпэ мазэ рагъэкІокІыгъ.

ХэбзэхуымкІо кыулыкъухэм ямызакъоу, ащ хэлэжъагъэх Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ, псауныгъэр къаухъумэгъэнымкІэ иминистерствэхэр. Ахэм хэушъхьафкІыгъэ телефон номерхэу цыфхэр кызырэтэонхэ, макъэ къазэрарагъэлун альэкІыщтхэр агъэнэфэгъагъэх. Ащ имызакъоу,

муниципальнэ образованиехэми ащ фэдэ телефонхэм анэмыкІэу, цыфхэм гушыгъэу, Іэпылэгъу афэхъушт специалистхэри ялагъэх. Іофтхьабзэр окІофэ нэбгырэ 99-мэ мы телефонхэмкІэ кыулыкъум зыкыфагъэзагъ упчІэ зэфэшъхьафхэр ялэхэу.

Анахыбэу цыфхэр «цыхъэшІэгъу телефонмкІэ» кызыкІэупчІэщытыгъэхэр наркоманхэм ялэзэгъэнымкІэ амалэу щыІэхэр ыкІи нахъ пасэу ахэр кызырэхэбгъэщын плъэкІыщтыр ары. «Спайсым» ыпкы кыкІыкІэ ныбжыкІабэмэ япсауныгъэ зэраррахэу зыщыщытыгъэ уахътэм

Адыгеим щыпсэхуэрэм законхэм зэхъокІыныгъэ афэшІыгъэн фаеу альпытэу кытеуагъэр макІэп. Нахыбэхэм упчІэу къатыщтыгъэр «спайсхэр» республикэм кыращэнхэ зэралъэкІы-рэр, ащ «игъогу» зыгорэуштэу зэфэшІыгъэн зэрэфаер, а лъэныкыомкІэ кыулыкъум ышІэрэр ары. Джащ фэдэу бэрэ къатыгъэ упчІэхэм ащыщ цыфыр наркотик ешъуагъэмэ е зыхылъхьагъэмэ зэрэупплъэкІуштыри, кызыщыушыхъатын плъэкІыштыри.

«ЦыхъэшІэгъу телефонм» кытеуагъэхэм специалистхэм гушыгъэу адыралагъэхэм ауж наркотикхэм апыщэгъэ нэбгыри 9-мэ зэлэзэжынынхэу рахъухагъ, ар зэралыщтым кыкІэупчІагъэх.

Наркотик зыхэлъ къэкІырэуцхэр зыдэщыІэ чыплэхэм, наркотикхэр зыщашцэхэрэм, наркоманхэр зыщызэрэуагъоихэрэм афэгъэхыгъэ къэбарэу цыфхэм кытІагъэлэсыгъэхэм яшІуагъэ-кІэ, уголовнэ Іофищ кызызІуа-хыгъ, административнэ хэбзэу-кыныгъэ зэрэхагъэу гъогъоуи 10 агъэунэфыгъ.

Іофтхьабзэр ыкІэм фэкІуагъ, акциер аухыгъ, ау «цыхъэшІэгъу телефонэу» (8772) 52-48-44-м чэщи мафи Іоф ешІэ. Ащ шъутеон, шъуипчІэхэр яшъутынхэ, наркотикхэр хэбзэнхэу зыгъэфедэхэрэм афэгъэхыгъэ къэбар алыжыгъуэлэсын шъулъэкІыщт.

Наркоконтролым АР-мкІэ ипресс-кыулыкъу

ТИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

Яшлэныгъэ сурэтхэмкIэ къалуатэ

Тиреспубликэ иеджаплэхэм яклэлэегъаджэхэм искусствэхэмкIэ язэнэкъокъу Iофшлэгъи 180-рэ къырахылаагъ, нэбгырэ 55-мэ ялэпэлэсэнныгъэ къагъэлэгуагъ. Краскэлэ ашыгъэ сурэтхэм, живописым, графикэм, пкъыгъор зэрагъэдахэрэм, бгъэфедэн плъэкIырэ искусствэм, нэмыкIхэм яхылаагъэхэр Мыекъяупэ къыщагъэлэагъох.

Адыгэ Республикэм искусствэхэмкIэ иклэлэцIыкIу еджаплэу Лъэцэрыкъо Кимэ ыцIэкIэ цытыр кIэщакIо зыфэхъугъэ Iофыгъор лъыгъэклотэгъэным республикэм культурэмкIэ и Министертвэ хэлэжъагъ. Сурэтхэм уасэ афэшлыгъэным фэгъэзгъэ жюриим хэтыгъэх искусствэм цызэлъашлэхэрэ А. Бырсырыр, И. Бредихиныр, О. Бреславцевар, М. Андзэрэкъор.

ХагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр сурэтышI 22-мэ афагъэшъошагъ.

Iофшлагъэ пэпчъ гупшысэ хэхыгъэ хэлъ. Мыекъяупэ ихудожественнэ кIэлэцIыкIу еджаплэ иклэлэегъаджэу Жанна Остроушко бзыухэр сурэт зэфэшхьафхэмкIэ къегъэлэагъох. ГъукIэ Мэзагъо плуаблэхэр, адыгэ шэн-хабзэхэр къэзылотэрэ пкъыгъохэр узылэпищэу ышлыгъэх. Абрэдж Гоцэфыжь илэшлагъэхэм сыдигъуи осэ ин афэтэшлы. Адыгэ пшашъэм игупшысэхэр ащ къегъэлэагъох. ИклэлэцIыкIугъом зычIэсыгъэ унэм, щагум ясурэт Татьяна Ле-

бедевам дахэу ышлыгъэх. Илофшлагъэ уеплъызэ, уикъуаджэ, уисабыигъор нэгум къыкIэуцох. Илъэсым иуахтэхэр Еутых Саидэ IупкIэу, гошыгъэхэу къегъэлэагъох. Извеков Иван, Любовь Сушковам, нэмыкIхэм ясурэтхэр гъэшлэгъонх.

КIэлэеджакIохэр, зыныбж хэклотагъэхэр сурэтхэм яплъы-

хэзэ, цылэныгъэм изэхъокIыныгъэхэр нахъ куоу зэрагъашлэх.

ХагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр къыдэзыхыгъэхэм щытхъу тхыльхэр аратыжыгъэх.

Сурэтым итхэр: **Абрэдж Гоцэфыжь, Жанна Остроушко, Ирина Рожковар, Любовь Сушкова.**

ТИКОНЦЕРТХЭР

«Налмэсым» неущ тылукIэщт

2014-рэ илъэсым мэзаем и 4-м «Налмэсымрэ» Ю. Никулиным ыцIэкIэ щыт циркэу Москва къыкIыгъэмрэ яконцертышхокIэ культурэм и Илъэс Адыгем къыщызэлэахыгъагъ. «Налмэсыр» мыгъэ Москва, Израиль, Урысыем икълэлэхэм, хэушхьафыкIыгъэ программэм тетэу Краснодар краимрэ Адыгеимрэ япсэуплэхэм ачылаагъ. Адыгэ шъуашэм и Мафэ хэбзэ унашъом къапкъырыкIэу «Налмэсым» апэрэу Мыекъяупэ цызэхыцагъ.

Ансамблэм ирепертуар зэхокIыныгъэшлэхэр фешIых. Къашъохэу «ЗэфакIор», «Зыгъэлъатэр», «Адыгэ уджыхэр» кIэу къэшIых.

ТимэфэкIхэм къахэхъуагъ. Адыгэ быракъым и Мафи игъэкIотыгъэу илъэс къэс дгъэмэфэкIэу

тыублагъэ. «Налмэсым» мэфэкI зэхыхэр зэхыщэ шIоигъу. Дунаим цыцIэрыло ансамблэр Адыгэ Республикэм икълэралыгъо гъэпсыкIэ игъэпытэн хэлэжъэ, лъэпкъхэм язэлхыныгъэхэм ягъэпытэнкIэ Iофтхьабзэхэм кIэщакIо афэхъу.

Ибдэкъо Иринэ, Хъакъуй Анжеликэ, Бэрээдэ Дианэ, Бахъу-къо Адам, Iэшъынэ Руслъан, Къулэ Мурадин, нэмыкI артистхэм концертым зызэрэфагъэхъазырырэм тылпыплъагъ. Пчыхъзэхыхэр гъэшлэгъоны хъушт. Къош республикэхэм, гъунэгъу краим, IэкIыб хэгъэгухэм къарыкIыжыгъэ тилъэпкъэгъухэр концертым еплъынхэу дэгIулэх.

Сурэтым итыр: «Налмэсыр» **къэшъо.**

Адыгэ Республикэм и Кълэралыгъо академическэ къэшъокIо ансамблэу «Налмэсым» иконцерт тыгъэгъазэм и 12-м Мыекъяупэ цыкIошт. Пчыхъзэхыхэм зэрэфэхъазырхэм къытегушылэнхэу тьялэугъ купым идиректорэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгем инароднэ артистэу А. Бастэм, ансамблэм ихудожественнэ пащэу, Пшызэ ыкIи Адыгем изаслуженнэ артистэу А. Хъоджаем, артистхэм ащыщхэм.

КИЛЭЕДЖЕКIО ХОРХЭМ ЯФЕСТИВАЛЬ

Яорэдхэм лъагэу залэты

Урысыем хорымкIэ иобществэ зэхыщэгъэ зэнэкъокъур культурэм и Илъэсрэ Хэгъэгъу зоошхом ТекIоныгъэр къыщыдахыгъэр илъэс 70-рэ зэрэхъурэмрэ афэгъэхыгъ. Урысыем культурэмкIэ и Министертвэ зэхэщэн IофыгъохэмкIэ Iэпылэгъу къафэхъу. КIэлэеджэкIо хорхэм язэлукIэгъухэр тыгъуасэ Мыекъяупэ цыкIуагъэх.

Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ и Министертвэ иотдел ипащэу, Адыгем культурэмкIэ изаслуженнэ Iофшлэу, Урысыем икомполиторхэм я Союз хэтэу Шэуджэн Бэлэ зэхыхэм къызэрэщилуагъэу, пэшIорыгъэш зэнэкъокъур Адыгем шэкIо. Апэрэ чIыплэхэр купхэм къащыдэзы-ыххэрэр Урысыем и Къыблэ изэлукIэгъухэм ахэлэжъэщтых. 2015-рэ илъэсым жъоныгуаIэм и 9-м ехъулэу Урысыем иклэлэеджэкIо хор анахъ дэгъухэр Москва цызэнэкъокъуштых.

ИскусствэхэмкIэ Адыгэ рес-публикэ колледжэу У. Тхьабысымым ыцIэкIэ щытым зэнэкъокъур зыщаблэм, къалэу Мыекъяупэ, Джэджэ, Кошхъэблэ, Тэхъутэмыкъое, нэмыкI районхэм яклэлэеджакIохэм яхорхэм Урысыем икомполиторхэм яорэдхэр къалуагъэх. КIэлэеджакIохэр

дахэу, зэкIужъэу фэпагъэх. Жю-рим хэтхэм апэрэ чIыплэхэр зыфагъэшъошэщтхэм якъыхэхын псынклагъо афэхъугъэп.

Хорхэм ахэтхэу нэбгырэ 500 фэдиз тыгъуасэ зэнэкъокъугъэх. ЩытхъуцIэхэр къыдэзыхыгъэхэм, Къыблэм икIэлэх зэлукIэгъухэм ахэлэжъэщтхэм шъуащыдгъэгъозэщт.

Сурэтым итыр: **искусствэхэмкIэ Мыекъяупэ иклэлэцIыкIу еджаплэу N 1-м ихор зэнэкъокъум хэлэжъэ.**

Нэкубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЛЫ Нурбий.

Кобл Якъубэ фэгъэхъыгъ

СССР-м изаслуженнэ тренерэу, самбэмрэ дзюдомрэкIэ мыекIопэ бэнэпIэ еджаплэм лъапсэ фзышыгъэу Кобл Якъубэ фэгъэхъыгъэ шлэж зэнэкъокъу тыгъэгъазэм и 13 — 14-м Адыгэ кълэралыгъо уни-верситетым физкульту-рэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт цыкIошт.

Институтым идиректорэу Бгъошэ Айдэмыр тызэрэщигъэгъозагъэу, Кобл Якъубэ ыцIэ зыхырэ музеем спортсменхэм, тренерхэм, спортым пыщэгъэмэ апае зэхыхэхэр шы-зэхашэщтых. Я. Коблым, дзюдом яхыплэгъэ кълэбархэр къыщалотэщтых.

Урысыем ишъолъырхэм дзюдомкIэ ябэнакIохэр алырэгъум мэфитIум къыкIоцI цызэнэкъокъуштых. ЗэхэщакIохэм спортыр зикIасэхэр зэлукIэгъухэм арагъэблагъэх.

Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдэзыгъэкIырэ:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб кълэралхэм ащы-псэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэлхыныгъэхэмкIэ ыкIи кълэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, къ. Мыекъяупэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79,

редактор шхъаIэм

иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-

пшгъэдэкIыж зы-

хырэ секретары:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием

хэутын IофхэмкIэ,

телерадиокъэтын-

хэмкIэ ыкIи зэлъы-

IэсыкIэ амалхэмкIэ

и Министертвэ

и Темыр-Кавказ

чIыплэ гъэIоры-

шIапI, зэраушыхъа-

тыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ»,

385000,

къ. Мыекъяупэ,

ур. Пионерскэр,

268

ЗэкIэмкIи

пчыагъэр

4046

Индексхэр

52161

52162

Зак. 3267

Хэутыным

ушыкIэтхэнэу щыт

уахтэр

Сыхъатыр 18.00

ЗыщыкIэтхэгъэхэ

уахтэр

Сыхъатыр 18.00

Редактор

шхъаIэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шхъаIэм

иапэрэ гуадзэр

МэщIэкъо

Саид

ПшгъэдэкIыж

зыхырэ

секретары

НэпшIэкъуй

Заур